YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

8 päivänä heinäkuuta 2004 *

Asiassa T-50/00,

Dalmine SpA, kotipaikka Dalmine (Italia), edustajinaan asianajajat M. Siragusa ja F. Moretti, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään M. Erhart ja A. Whelan, avustajanaan asianajaja A. Dal Ferro, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii kumottavaksi EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta (asia IV/E-1/35.860-B — saumattomat teräsputket) 8 päivänä joulukuuta 1999 tehdyn komission päätöksen 2003/382/EY (EUVL 2003, L 140, s. 1) tai vaihtoehtoisesti sille määrätyn sakon alentamista,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOSTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. J. Forwood sekä tuomarit J. Pirrung ja A. W. H. Meij,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisen käsittelyn ja 19.–21.3.2003 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat ja oikeudenkäynti [1]

1 Käsiteltävänä oleva asia koskee EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta (asia IV/E-1/35.860-B — saumattomat teräsputket) 8 päivänä joulukuuta 1999 tehtyä komission päätöstä 2003/382/EY (EUVL 2003, L 140, s. 1; jäljempänä riidanalainen päätös).

1 — Asian taustaa koskevat tämän tuomion perustelut jätetään toistamatta. Kyseiset perustelut esitetään ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, 8.7.2004 antaman tuomion 2–33 kohdassa, Kok. 2004, s. II-2501.

Asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa

34 Mannesmann, Corus, Dalmine, NKK Corp., Nippon, Kawasaki ja Sumitomo nostivat kanteen riidanalaisesta päätöksestä seitsemällä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 28.2. ja 3.4.2000 välisenä aikana toimitetulla kannekirjelmällä.

35 Asianosaisten tultua kuulluksi nämä seitsemän asiaa päätettiin 18.6.2002 annetulla määräyksellä yhdistää suullista käsittelyä varten työjärjestyksen 50 artiklan nojalla. Määräyksen johdosta kaikilla kantajilla oli mahdollisuus tutustua ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamossa kaikkiin esillä olevaa asiaa koskeviin näiden seitsemän asian asiakirjoihin. Myös prosessinjohtotoimia suoritettiin.

36 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (toinen jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Asianosaisten suulliset lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 19., 20. ja 21.3.2003 pidetyssä istunnossa.

Asianosaisten vaatimukset

37 Valittaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osittain

— vaihtoehtoisesti kumoaa valittajalle määrätyn sakon tai alentaa sitä

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

38 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteen kokonaan

— velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Riidanalaisen päätöksen kumoamisvaatimus

39 Istunnossa Dalmine on todennut, että saatuaan yhteenvedon, joka ei ollut luottamuksellinen, eräiden asiakirjojen salassa pidettävistä kohdista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen määräämänä prosessinjohtotoimena, se luopui kanneperusteena olevasta väitteestään, joka koski puolustautumisoikeuksien loukkaamista kyseisten asiakirjojen luottamuksellisen käsittelyn johdosta hallinnollisessa menettelyssä.

1. *Kanneperusteet, joiden mukaan hallinnollisen menettelyn aikana ei ole noudatettu olennaisia menettelysääntöjä*

Komission tutkintamenettelyssä esittämien kysymysten laillisuus

Asianosaisten lausumat

40 Kantajan mielestä komission tutkintamenettelyssä esittämät asenteelliset kysymykset loukkaavat kantajan oikeutta olla saattamatta itseään epäilyksenalaiseksi.

Kysymysten tarkoituksena oli taivuttaa kantaja myöntämään syyllistymisensä rikkomukseen, mikä on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön vastaista (asia 374/87, Orkem v. komissio, tuomio 18.10.1989, Kok. 1989, s. 3283, Kok. Ep. X, s. 231, 34 ja 35 kohta). Tämän vuoksi kantaja katsoo, että riidanalainen päätös on kumottava sikäli kuin se nojautuu näihin kysymyksiin annettuihin vastauksiin.

41 Valittajan mukaan komissio kuulusteli sitä 13.2. ja 22.4.1997 asetuksen N:o 17 11 artiklan 5 kohdan nojalla. Komissio pyrki saamaan Dalminen tunnustamaan osallistumisensa joihinkin teräsputkien tuottajien välisiin kokouksiin sekä näiden kokousten laittomaan päämäärään eli kotimaan markkinoita ja hintoja koskeviin sopimuksiin, joihin sen olisi pitänyt myöntää osallistuneensa. Komissio pyysi sitä mainitsemaan "annetut päätökset, keskusteltavana olleet tai maantieteellisten alueiden pohjalta vahvistetut markkinoiden jakoperusteet ('sharing keys') ja niiden voimassaoloajan, keskusteltavana olleet tai maantieteellisten alueiden pohjalta vahvistetut hinnat ja niiden voimassaoloajan tyypeittäin". Komissio kohdisti Dalmineen moitteita, koska tämä ei halunnut vastata näihin kysymyksiin.

42 Komissio pyysi 12.6.1997 Dalminelta uudestaan vaadittuja lisätietoja. Koska komissio piti Dalminen vastauksia epätäydellisinä, se teki 6.10.1997 päätöksen, jossa se kehotti valittajaa toimittamaan vaaditut tiedot sakon uhalla 30 päivän määräajassa. Tämä päätös, josta Dalmine valitti (edellä 7 kohdassa mainittu asiassa Dalmine v. komissio annettu määräys), aiheutti Dalminen mukaan sille haittaa.

43 Komissio kiistää esittäneensä kysymyksiä, jotka olisivat pakottaneet Dalminen saattamaan itsensä epäilyksenalaiseksi.

44 Komissio huomauttaa, ettei yritysten ja yritysten yhteenliittymien tarvitse vastata niille asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla esitettyihin kysymyksiin (yhdistetyt asiat T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, Cimenteries CBR ym. v. komissio (nk. sementtitapaus), tuomio 15.3.2000, Kok. 2000, s. II-491, 734 kohta). Sanktioiden mahdollisuudesta on säädetty asetuksen N:o 17 15 artiklan 1 kohdan b alakohdassa ainoastaan sitä tapausta varten, että yritys antaa paikkansapitämättömiä tietoja.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

45 Edellä 40 kohdassa mainitun asiassa Orkem vastaan komissio annetun tuomion (32 kohta) mukaisesti nyt käsiteltävänä oleva kanneperuste koski yritysten puolustautumisoikeuksia (ks. myös edellä 8 kohdassa mainitun asiassa Mannesmannröhren-Werke vastaan komissio annetun tuomion 63 kohta). Tästä oikeuskäytännöstä ilmenee, että vaitiolo-oikeus on yrityksellä, joka on sellaisen päätöksen adressaatti, jolla pyydetään tietoja asetuksen N:o 17 11 artiklan 5 kohdassa tarkoitetulla tavalla, mikäli sen on sakon uhalla toimitettava vastauksia, joiden seurauksena se joutuu myöntämään rikkomisen, jonka todentaminen on komission tehtävä (em. asia Orkem v. komissio, tuomion 35 kohta ja em. asia Mannesmannröhren-Werke v. komissio, tuomion 67 kohta).

46 Sitä vastoin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksillä ei ole velvollisuutta vastata tämän oikeussäännön nojalla pelkkään asetuksen N:o 17 11 artiklan 1 kohdan mukaiseen tietojen pyyntöön, eivätkä ne tämän vuoksi voi väittää, että niiden oikeutta olla asettamatta itseään epäilyksenalaisiksi on loukattu sen vuoksi, että ne ovat vapaaehtoisesti vastanneet tällaiseen pyyntöön (ks. vastaavasti edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 734 kohta).

47 Tässä tapauksessa, vaikka katsottaisiinkin Dalminen voivan esittää nyt esillä olevassa menettelyssä väitteitä esitettyjen kysymysten lainvastaisuudesta, kun se toisaalta ei

ole nostanut tutkittavaksi otettavissa olevaa kannetta 6.10.1997 tehdyn päätöksen johdosta EY 230 artiklan mukaisessa määräajassa (ks. tältä osin edellä 7 kohdassa mainitussa asiassa Dalmine v. komissio annettu määräys, jossa jätetään tutkimatta Dalminen kanne kyseisen 6.10.1997 tehdyn päätöksen johdosta), on riittävää todeta, että riidanalainen päätös voi olla tältä osin lainvastainen vain, mikäli 6.10.1997 tehdyn päätöksen kohteena olevien kysymysten takia Dalmine joutui myöntämään riidanalaisessa päätöksessä huomioon otetut rikkomukset edellä 40 kohdassa mainitussa asiassa Orkem vastaan komissio annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla. Vaikka komissio esittikin pitkän kysymyssarjan alkuperäisessä 22.4.1997 päivätyssä pyynnössään, komission 6.10.1997 tekemässään päätöksessä Dalminelle osoittamat ainoat kysymykset koskivat täysin objektiivisten asiakirjojen ja tietojen tuottamista eivätkä siten olleet omiaan pakottamaan tätä myöntämään rikkomusta.

48 Argentiinalaisille yhtiöille Techint Group ja Siderca — joihin sakonuhka kohdistui yhdessä Dalminen kanssa sen vuoksi, että nämä kolme yhtiötä muodostivat yhden ja saman yrityksen (6.10.1997 tehdyn päätöksen 13 perustelukappale ja 2 artiklan toinen kohta) — esitettyjen kysymysten osalta pitää paikkansa, että kysymyksen 2 viimeinen luetelmakohta, joka esitettiin näille yhtiöille 6.10.1997 tehdyssä päätöksessä uudelleen ja joka mainitaan sen liitteessä, vastaa Mannesmannille 15.5.1998 tehdyn päätöksen nojalla esitettyjen kysymysten 1.6, 1.7 ja 2.3 viimeistä luetelmakohtaa, ja että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin edellä 40 kohdassa mainitussa asiassa Orkem vastaan komissio annetun tuomion nojalla kumosi kyseisen luetelmakohdan edellä 8 kohdassa mainitussa asiassa Mannesmannröhren-Werke vastaan komissio annetussa tuomiossa.

49 Kuitenkin sen ohella, että komissio ei pyytänyt suoraan Dalminelta oikeushenkilönä tietoja, on muistettava, että tässä kysymyksen luetelmakohdassa viitataan pelkästään eurooppalaisten tuottajien ja Latinalaisen Amerikan tuottajien välisiin suhteisiin eli riidanalaisessa päätöksessä tarkastelemattomaan osaan väitetiedoksiannossa tarkoitetusta sopimuksesta.

50 Näin ollen on todettava, että komission 6.10.1997 tekemän päätöksen tämä puoli ei ole voinut pakottaa Dalminea saattamaan itsensä epäilyksenalaiseksi sen rikko-

muksen osalta, joka muodostui riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetusta japanilaisten tuottajien ja eurooppalaisten tuottajien välisestä sopimuksesta, joka koski markkinoiden jakoa. Vaikka siis katsottaisiinkin komission toimineen lainvastaisesti tältä osin, tällä ei ole voinut olla minkäänlaista vaikutusta riidanalaisen päätöksen sisältöön eikä se tämän vuoksi voi tehdä tuota päätöstä lainvastaiseksi.

51 Edellä todetusta seuraa, että esillä oleva kanneperuste on hylättävä.

Väitetiedoksiannon ja riidanalaisen päätöksen välinen yhtäläisyys esitetyn näytön osalta

Asianosaisten lausumat

52 Dalmine huomauttaa olevan komission asiana antaa rikkomuksesta epäillyille yrityksille tiedoksi kaikki asiakirjat, joihin epäilyt perustuvat (XXIII kertomus kilpailupolitiikasta, s. 113 ja 114). Tässä tapauksessa kuitenkin komissio sekä väitetiedoksiannossa että riidanalaisessa päätöksessä toisti otteita epäilyjen tukena olevista asiakirjoista, joita se ei ollut oheistanut kyseisen väitetiedoksiannon liitteeksi.

53 Seuraavia asiakirjoja ei ollut liitetty väitetiedoksiantoon:

— Sumitomon 12.1.1990 päivätty faksi, joka on mainittu väitetiedoksiannon 70 kohdassa ja otettu komission asiakirjavihon sivulle 4785 sekä toistettu riidanalaisen päätöksen 71 kohdassa

— Vallourecin kertomus vuodelta 1994, joka on mainittu väitetiedoksiannon 119 kohdassa ja otettu komission asiakirjavihon sivulle 14617 sekä toistettu riidanalaisen päätöksen 92 kohdassa.

54 Lisäksi riidanalaisessa päätöksessä mainitaan eräitä asiakirjoja, joita siitä huolimatta, että ne on otettu väitetiedoksiannon liitteeksi, ei ole mainittu kyseisessä tiedonannossa. Kyse on Benellin, Jachian ja Cioccan 2., 5. ja 8.6.1995, 6.9.1995 ja 21.2.1996 päivätyistä kuulustelupöytäkirjoista (otettu komission asiakirjavihon sivulle 8220 sekä toistettu riidanalaisen päätöksen 54 kohdassa).

55 Tämä komission asennoituminen vaikeutti Dalminen mukaan huomattavasti tämän suorittamaa tutkintaa, joka koski komission asiakirjoja. Riidanalaisessa päätöksessä viitataan asiakirjoihin niiden saapumisnumerolla, mutta väitetiedoksianto ja asiakirjavihko, joihin sillä oli mahdollisuus tutustua komission tiloissa, oli järjestetty eri menetelmällä. Näin komissio loukkasi korjaamattomasti puolustautumisoikeuksia, mikä jo yksin riittää perusteeksi riidanalaisen päätöksen kumoamiseen. Vaihtoehtoisesti Dalmine katsoo, että kyseiset komission asiakirjat on erotettava aineistosta, jolloin riidanalaisen päätöksen laillisuutta on arvioitava ilman niiden huomioon ottamista (asia T-30/91, Solvay v. komissio, tuomio 29.6.1995, Kok. 1995, s. II-1775, 98 kohta).

56 Komissio korostaa, että Dalminen annettiin 3.3.1999 tarkastella kaikkia asiakirjoja, jotka on mainittu väitetiedoksiannossa tai sen liitteissä, kun sen annettiin tutustua asiakirjavihkoon. Tämän vuoksi puolustautumisoikeuksia ei ole loukattu (edellä 44 kohdassa tarkoitetussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 144 kohta).

57 Komissio myös täsmentää, että hallinnollisen asiakirjavihon sivulle 8220c otettu asiakirja on toistettu väitetiedoksiannon 46 kohdassa.

58 Se toteaa vielä lopuksi, että väitetiedoksiannon liitteenä olevat asiakirjat, joita ei ole mainittu sen tekstissä, "voidaan kuitenkin käyttää päätöksessä kantajaa vastaan, jos kantaja on voinut kohtuudella päätellä väitetiedoksiannon perusteella, mitkä johtopäätökset komissio aikoi niistä tehdä" (edellä 44 kohdassa tarkoitetussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 323 kohta).

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

59 Salliakseen kyseisten yritysten ja yritysten yhteenliittymien puolustautua hyödyllisellä tavalla väitetiedoksiannossa niitä vastaan esitettyjä väitteitä vastaan komission pitää antaa niiden tutustua kaikkiin tutkinta-asiakirjoihin lukuun ottamatta niitä, jotka sisältävät muiden yritysten liikesalaisuuksia tai muuta luottamuksellista tietoa, sekä komission sisäisiä asiakirjoja (edellä 44 kohdassa tarkoitetussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 144 kohta).

60 Kuitenkaan se, että asiakirja mainitaan väitetiedoksiannossa ilman, että sitä on liitetty tähän, ei lähtökohtaisesti ole puolustautumisoikeuksien loukkaamista, mikäli tiedoksiannon saajat voivat tutustua siihen ennen kuin niiden on vastattava tiedoksiantoon.

61 Niiden kahden asiakirjan osalta, jotka on otettu väitetiedoksiantoon oheistamatta niitä sen liitteeksi tässä tapauksessa, komissio toteaa, että Dalmine sai tutustua niihin 3.3.1999, mitä tämä ei kiistä.

62 Sen väitteen osalta, jonka mukaan asiakirjoihin tutustumisen järjestämistapa tässä tapauksessa teki vaikeaksi näiden asiakirjojen yksilöimisen, on riittävää todeta, ettei tämä väitetty vaikeus vaikuttanut Dalminen puolustautumiskykyyn tässä tapauksessa, koska tämä totesi vastauksessaan voineensa saada ne saadessaan tutustua komission asiakirjavihkoon.

63 Joka tapauksessa näihin kahteen asiakirjaan vedotaan niin väitetiedoksiannossa kuin riidanalaisessa päätöksessä kuvattaessa yleistä asiayhteyttä eikä niinkään riidanalaisessa päätöksessä huomioon otettujen rikkomusten erityisluonnetta, joten se seikka, ettei riidanalaisessa päätöksessä viitattu kuhunkin niistä, ei vaikuta mitenkään tuon päätöksen pätevyyteen. Sumitomon 12.1.1990 päivätty faksi nimittäin on otettu osaan, joka koskee Eurooppa–Japani-klubin kuvausta, joka esiintyy kummassakin asiakirjassa, jossa viitataan "erityismarkkinoihin" eli kolmansien maiden markkinoihin. Vuodelta 1994 oleva Vallourecin kertomus puolestaan mainitaan lyhyesti alaviitteessä (väitetiedoksiannon alaviite 65 ja riidanalaisen päätöksen alaviite 30) sen Dalminenkin myöntämän seikan todistamiseksi, että "Valtubes (Vallourecin tytäryhtiö) hankki 22 päivänä helmikuuta 1994 määräysvallan [Corusin] Skotlannissa sijaitsevassa tuotantolaitoksessa, joka oli erikoistunut lämpökäsittelyyn ja VAM-kierteitykseen, ja perusti Tubular Industries Scotland Limited (TISL) -yhtiön. TISL on Pohjanmeren markkinoilla johtava API- tai erikoiskierteitettyjen putkien toimittaja".

643 Niiden asiakirjojen osalta, joita siitä huolimatta, että ne oli otettu väitetiedoksiannon liitteeksi, ei ollut mainittu siinä, eli Benellin, Jachian ja Cioccan kuulustelupöytäkirjoista, on riittävää todeta, että väitetiedoksiannossa ja riidanalaisessa päätöksessä kummassakin viitataan "useiden Dalminen johtajien" todistajanlausuntoihin (ks. väitetiedoksiannon 46 kohta ja riidanalaisen päätöksen 54 perustelukappale) sekä lainataan in extenso ainoastaan Biasizzon todistajanlausuntoa (ks. väitetiedoksiannon 58 kohta ja riidanalaisen päätöksen 64 perustelukappale). Tämän vuoksi on todettava komission viitanneen näihin asiakirjoihin väitetiedoksiannossa ja katsottava viittausten tässä riittävän — siinä valossa, miten komissio myöhemmin on riidanalaisessa päätöksessä käyttänyt niitä — takaamaan sen, että Dalmine tältä osin voi hallinnollisessa menettelyssä puolustautua hyödyllisesti.

65 Näin ollen esillä oleva kanneperuste on hylättävä.

Eräiden todisteiden hyväksyttävyys

66 Dalmine väittää, ettei tiettyjä todistuskappaleita, joita komissio sille puolustautumisoikeuksista piittaamatta esitti, voi käyttää näyttönä. Sen mielestä näiden todistus-

kappaleiden sääntöjenvastaisesta käytöstä seuraa, että riidanalainen päätös on kumottava. Toissijaisena vaihtoehtona nämä todistuskappaleet on sen mielestä erotettava aineistosta ja sen johdosta riidanalaisen päätöksen laillisuutta on arvioitava ottamatta niitä huomioon.

Jakoperusteita koskeva asiakirja

— Asianosaisten lausumat

67 Valittajan mukaan jakoperusteita koskevaa asiakirjaa ei voida käyttää todisteena riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitetuista rikkomuksista, koska komissio ei ole paljastanut tämän asiakirjan laatijan henkilöllisyyttä eikä alkuperää. Näiden tietojen puuttuessa tämän todistuskappaleen aitous ja todistusvoima ovat kyseenalaisia.

68 Lisäksi riidanalaisen päätöksen 85 perustelukappaleessa annetaan ymmärtää, että asiakirjan laatija ei ollut läsnä Tokion kokouksessa 5.11.1993, vaikka asiakirjaan vedotaan todisteena tuossa kokouksessa tehdystä sopimuksesta markkinoista. Näin ollen Dalmine ei katso pystyvänsä puolustautumaan tuota asiakirjaa vastaan.

69 Komissio puolestaan toteaa, että sille jakoperusteita koskevan asiakirjan luovuttaneen henkilöllisyyden kertominen ei ole valittajan puolustautumisoikeuksien käyttämisen kannalta tarpeen.

70 Se huomauttaa tämän ohella, ettei se ole velvollinen kertomaan tiedot antaneen henkilöllisyyttä. Se viittaa tältä osin sisäisistä menettelysäännöistä käsiteltäessä pyyntöjä saada tutustua asiakirjoihin EY:n perustamissopimuksen [81] ja [82] artiklan, EHTY:n perustamissopimuksen 65 ja 66 artiklan ja neuvoston asetuksen N:o 4064/89 soveltamistapauksissa annetun komission tiedonannon (EYVL 1997, C 23, s. 3; jäljempänä asiakirjoihin tutustumista koskeva tiedonanto) II kohtaan.

71 Lisäksi useat asiakirjavihossa olevat ja erityisesti riidanalaisen päätöksen 121 ja 122 perustelukappaleessa luetellut todisteet tukevat jakoperusteita koskevan asiakirjan sisältöä.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

72 Yhteisön oikeudessa vallitseva periaate on vapaan todistusharkinnan periaate, ja ainoa merkityksellinen arviointiperuste esitettyjen todisteiden harkinnassa on niiden luotettavuus (julkisasiamiehenä toimineen tuomioistuimen jäsen Vesterdorfin ratkaisuehdotus asiassa T-1/89, Rhône-Poulenc v. komissio, tuomio 24.10.1991, Kok.1991, s. II-867, II-869; ks. vastaavasti myös yhdistetyt asiat C-310/98 ja C-406/98, Met-Trans ja Sagpol, tuomio 23.3.2000, Kok. 2000, s. I-1797, 29 kohta ja yhdistetyt asiat, T-141/99, T-142/99, T-150/99 ja T-151/99, Vela ja Tecnagrind v. komissio, tuomio 7.11.2002, Kok. 2002, s. II-4547, 223 kohta). Lisäksi komission saattaa olla välttämätöntä turvata tietolähteidensä anonymiteetti (ks. vastaavasti asia 145/83, Adams v. komissio, tuomio 7.11.1985, Kok. 1985, s. 3539, Kok. Ep. VIII, s. 341, 34 kohta), eikä tämä seikka riitä velvoittamaan komissiota jättämään käyttämättä hallussaan olevaa todistetta.

73 Tämän seurauksena on todettava, että vaikka Dalminen lausumat voivatkin olla merkityksellisiä arvioitaessa jakoperusteita koskevan asiakirjan luotettavuutta ja niin muodoin todistusvoimaa, ei voida katsoa, että se olisi todiste, jota ei voida tutkia ja joka olisi jätettävä pois asiakirjavihkosta.

Dalminen aiempien johtajien kuulustelupöytäkirjat

— Asianosaisten lausumat

74 Dalmine ei hyväksy niiden lausumien käyttöä, joita jotkut sen aiemmat johtajat ovat saattaneet antaa Bergamen (Italia) syyttäjäviranomaiselle rikosoikeudenkäynnissä.

75 Ensinnäkin komissio loukkasi Dalminen mielestä vakavasti puolustautumisoikeuksia, kun se ei ajoissa paljastanut tälle, että sen hallussa oli luottamuksellisia lausumia. Pyydettyään Autorità garante della Concorrenza e del Mercatoa (Italian kilpailuviranomainen, jäljempänä AG) 16.1.1996 lähettämään nämä asiakirjat itselleen komissio odotti kolme vuotta ennen kuin se lähetti ne Dalminelle väitetiedoksiannon kanssa. Koska Dalminea pidettiin epätietoisena näiden todistuskappaleiden mahdollisesta käytöstä, se katsoo, että siltä on näin evätty mahdollisuus puolustautua.

76 Toiseksi Dalmine kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, että tämä on rikkonut pahasti menettelyä koskevia säännöksiä käyttämällä lausumia, jotka on annettu rikosoikeudenkäynnissä, joka ei mitenkään liity sen vastuulla olleeseen tutkintaan. Komissiolla ei ole oikeutta vedota näihin lausumiin sen asian ulkopuolella, jonka yhteydessä ne on saatu.

77 Istunnossa Dalmine totesi tältä osin, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön ja erityisesti asiassa C-67/91, Asociación Española de Banca Privada ym. (nk. Espanjan pankit -tapaus), 16.7.1992 annetun tuomion (Kok. 1992, s. I-4785, Kok. Ep. XIII, s. I-67, 35 kohta ja sitä seuraavat kohdat) mukaan yrityksen oikeutta liikesalaisuuteen ja puolustautumisoikeuksia loukataan, mikäli kansallinen viran-

omainen vetoaa kansallisessa menettelyssä sitä vastaan todisteihin, jotka on saatu tutkinnassa, jolla on eri tarkoitus kuin kyseessä olevassa menettelyssä. Tätä periaatetta on kuitenkin analogian kautta sovellettava esillä olevassa tapauksessa, koska komissio käytti kansallisessa rikostutkinnassa saatuja todisteita.

78 Kolmanneksi se asiayhteys, jossa entiset johtajat — joiden tarkoituksena oli puolustautua lahjontasyytöksiä vastaan — antoivat kyseiset lausumat, saattaa kyseenalaiseksi niiden todistusvoiman. Koska tuossa tilanteessa olevat henkilöt eivät ole velvollisia kertomaan totuutta kuten todistajat, eivät niiden antamat lausunnot laittomasta kartellista ole luotettavia eivätkä perusteltuja.

79 Komissio kiistää nämä väitteet.

80 Ensinnäkin se muistuttaa saaneensa kyseiset pöytäkirjat täysin laillisesti AG:n suostumuksen mukaisesti ja toimivaltaisten syyttäjän sijaisten nimenomaisella luvalla (väitetiedoksiannon liite 15, s. 8220 b 1 ja liite 1). Dalminella ei sen mielestä ole tältä osin mitään oikeusperustaa, jossa annettaisiin sille oikeus saada sitä tietoa, mitä komission hallussa oli näistä pöytäkirjoista ennen väitetiedoksiantoa. Missään tapauksessa, vaikka tällainen oikeus olisikin, sen huomiotta jättäminen ei vaikuta puolustautumisoikeuksiin.

81 Komissio korosti istunnossa, että pöytäkirjat entisten Dalminen johtajien lausumista italialaiselle syyttäjälle antoi sille tiedoksi AG, joka oli saanut ne viralliselta syyttäjältä. Se, että Italian viranomaiset lähettivät ne, oli tapahtunut sääntöjenmukaisesti, joten se, että komissio käytti niitä, ei voi mitenkään olla lainvastaista.

82 Lopuksi komissio katsoo, että kyseiset pöytäkirjat sisältävät viitteitä, jotka yhdessä komissiolla lisäksi olevien tietojen kanssa ovat ilmeisen todistusvoimaisia.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

83 Kuten komissio aivan oikein toteaa, Dalmine ei esitä oikeusperustaa, jossa annettaisiin tälle oikeus saada ennen väitetiedoksiantoa tietoa siitä, että komissiolla on hallussaan pöytäkirjat lausumista, jotka jotkin sen entiset johtajat olivat antaneet Bergamen syyttäjäviranomaiselle. On katsottava, että siinä vaiheessa kun komissio pyysi tietoja yrityksiltä, joiden se epäili olleen osallisina rikkomisessa, se ei ollut millään tavoin velvollinen ilmoittamaan näille, mitä todisteita sillä jo oli hallussaan. Tietojen ilmoittaminen olisi saattanut haitata komission tutkinnan tehokkuutta, sillä se olisi paljastanut noille yrityksille, mitä tietoja komissiolla jo oli ja siten mitä tietoja siltä oli vielä mahdollista salata.

84 Dalminen sen väitteen osalta, joka koskee menettelysääntöjen rikkomista ja perustuu rinnastukseen yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, erityisesti edellä 77 kohdassa mainitussa tapauksessa Espanjan pankit annettuun tuomioon, on todettava, että tuossa oikeuskäytännössä on kyse tilanteesta, jossa kansalliset viranomaiset käyttävät komissiolta asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla saatuja tietoja. Tästä tilanteesta säädetään nimenomaisesti asetuksen N:o 17 20 artiklassa.

85 Asetuksen N:o 17 20 artiklan sanamuodosta sekä mainitusta oikeuskäytännöstä seuraa, että sen laillisuus, että komissio lähettää asetuksen N:o 17 nojalla saamiaan tietoja kansalliselle viranomaiselle, sekä sen laillisuus, että viimeksi mainittu ei saa käyttää tietoja suoraan todisteena, kuuluu yhteisön oikeuden alaan.

86 Sitä vastoin sen laillisuus, että kansallinen syyttäjäviranomainen tai toimivaltainen kilpailuviranomainen lähettää komissiolle kansallisen rikosoikeuden nojalla saatuja tietoja, ja sen laillisuus, että komissio myöhemmin käyttää näitä tietoja, ovat kysymyksiä, jotka lähtökohtaisesti kuuluvat näiden kansallisten viranomaisten suorittaman tutkinnan kulkua koskevan kansallisen oikeuden alaan ja tuomioistuinasioiden tapauksessa kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan. EY 230 artiklan mukaisesti nostetun kanteen yhteydessä yhteisöjen tuomioistuimet eivät ole toimivaltaisia valvomaan kansallisen viranomaisen toimenpiteen laillisuutta kansallisen oikeuden kannalta (ks. ex analogia asia C-97/91, Oleificio Borelli v. komissio, tuomio 3.12.1992, Kok. 1992, s. I-6313, Kok. Ep. XIII, s. I-215, 9 kohta ja asia T-22/97, Kesko v. komissio, tuomio 15.12.1999, Kok. 1999, s. II-3775, 83 kohta).

87 Tässä tapauksessa Dalmine ainoastaan toteaa, että sen tutkinnan tarkoitus, jonka yhteydessä kyseiset lausumat on annettu, eroaa komission suorittaman tutkinnan tarkoituksesta. Sen väitteistä ei käy ilmi, että toimivaltainen italialainen tuomioistuin olisi käsitellyt kyseisten pöytäkirjojen lähettämisen ja yhteisön tasolla tapahtuneen käytön laillisuutta. Missään tapauksessa Dalmine ei myöskään esitä mitään, mikä osoittaisi tällaisen käytön olevan Italian oikeuden sovellettavien säännösten vastaista.

88 Dalminen mainitsema oikeuskäytäntö perustuu tarpeeseen suojata yrityksiä, jotka antavat komission pyytämiä tietoja asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla erityistutkinnassa, jonka tarkoitus on niiden tiedossa, puolustautumisoikeuksien ja liikesalaisuuksien suojan osalta (edellä 77 kohdassa mainitussa nk. Espanjan pankit -tapauksessa annetun tuomion 36–38 kohta). Kuitenkin tässä tapauksessa kyseessä olevissa pöytäkirjoissa viitataan Dalminen entisten johtajien henkilökohtaisesti eikä Dalminen nimissä antamiin lausumiin.

89 Se, että komissio on käyttänyt näitä todisteita Dalminea vastaan, ei ole omiaan loukkaamaan lausumien antajien puolustautumisoikeuksia eikä oikeutta liikesalaisuuksiin eikä yksityiselämääkään, koska ne eivät ole kyseessä olevassa oikeudenkäynnissä annettuja.

90 Tämän lisäksi Dalminen väitteet koskevat pelkästään sen johtajien todistajanlausuntojen luotettavuutta ja niin muodoin todistusvoimaa eivätkä näiden todisteiden kelpoisuutta tässä oikeudenkäynnissä. Tämän vuoksi väitteillä ei ole merkitystä esillä olevan kanneperusteen kannalta.

91 Edellä todetun perusteella kanneperuste on hylättävä.

Komission 25.11.1994 tekemän tutkintapäätöksen laillisuus

Asianosaisten lausumat

92 Dalmine väittää lainvastaiseksi asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti 25.11.1994 tehtyä komission päätöstä, jonka adressaattina se itse ei ole. Tällä päätöksellä komissio määräsi tiettyjen yritysten osalta tutkinnan EY 81 artiklassa tai ETA-sopimuksen 53 artiklassa kielletyistä kartelleista. Dalminen mukaan komissio käytti sitä vastaan eräitä asiakirjoja, jotka oli saatu tuon päätöksen nojalla tehdyssä tutkinnassa.

93 Esillä oleva kanneperuste jakaantuu kahteen osaan.

94 Ensinnäkin Dalmine katsoo, että 25.11.1994 tehdyllä päätöksellä komissio lainvastaisesti laajensi sen tutkinnan alaa, jossa EFTAn valvontaviranomainen pyysi sitä avustamaan. Dalmine muistuttaa, että 17.11.1994 päivätyssä kirjeessään EFTAn valvontaviranomainen pyysi komissiota toteuttamaan eräitä tutkimuksia mahdollisista ETA-sopimuksen 56 artiklan rikkomisista Norjan öljynporauslautoilla käytet-

tävien teräsputkien osalta. Dalminen mukaan pyynnössä ei mainittu yhteisön kilpailusääntöjen rikkomista.

95 Dalmine painottaa, että komission piti rajoittua EFTAn valvontaviranomaisen pyynnön sanamuotoon siihen asti, kun tämä on todennut ETA-sopimuksen rikkomattomuuden ja toisaalta mahdollisen vaikutuksen yhteisön sisäiseen kauppaan. Komissio kuitenkin päätti 25.11.1994 laajentaa käsittelyään EY 81 artiklan vastaisuuksien tutkimiseen. Dalminen mukaan päätös loukkasi puolustautumisoikeuksia, merkitsee valtuuksien väärinkäyttöä ja loukkaa ETA-sopimuksen 23. pöytäkirjan 8 artiklan 3 kohdan menettelymääräyksiä.

96 Toiseksi Dalmine kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, ettei tämä osoittanut 25.11.1994 tehtyä päätöstä sille. Sen näkemyksen mukaan EFTAn valvontaviranomainen oli ilmoittanut komissiolle kirjeessään 17.11.1994 epäilyistään, joita sillä oli Dalminen osallistumisesta kartelliin Norjan markkinoilla. Komissio ei kuitenkaan sisällyttänyt Dalminea 25.11.1994 tehdyn päätöksen adressaatteihin.

97 Tämä laiminlyönti loukkaa Dalminen mielestä sen puolustautumisoikeuksia. Se katsoo, että komission olisi pitänyt ilmoittaa sille sen menettelyn mahdollisesta lainvastaisuudesta jo 25.11.1994. Sillä, jota epäillään, on Dalminen mukaan oikeus saada asiasta tieto. Vaikka komissio suoritti 13.2.1997 ensimmäiset tutkimukset Dalminen osalta, se odotti silti 11.5.1999 saakka ennen kuin toimitti tälle eräät asiakirjat, jotka olivat olleet sen hallussa joulukuusta 1994 asti.

98 Tällainen laiminlyönti on Dalminen mielestä niin ikään syrjivä. Se huomauttaa, että jos komissio olisi osoittanut 25.11.1994 tehdyn päätöksen Dalminelle, se olisi pystynyt lopettamaan moitteiden kohteena olevan menettelyn päätöksen adressaattien lailla.

99 Tämän vuoksi riidanalainen päätös on kumottava. Toissijaisesti EFTAn valvontaviranomaisen komissiolle lähettämät asiakirjat olisi pitänyt poistaa aineistosta ja riidanalaisen päätöksen laillisuus tutkia ilman niitä. Lopuksi Dalmine on vielä sitä mieltä, että rikkomuksen päättymisajankohdaksi on katsottava 25.11.1994, jolloin komission olisi pitänyt ilmoittaa sille siihen kohdistuneista epäilyistä.

100 Komissio kiistää nämä väitteet.

101 Ensinnäkin komissio kiistää väitteet, joiden mukaan sen tutkintavaltuudet rajautuisivat EFTAn valvontaviranomaisen käsittelyn sanamuodon mukaan. Se huomauttaa voivansa aloittaa tutkimukset viran puolesta. Se katsoo a fortiori voivansa toimia viran puolesta saatuaan tietoja EFTAn valvontaviranomaiselta. Viimeksi mainittu ei voi poistaa tai rajoittaa tätä valtaa. Päätettyään ryhtyä tutkintaan komissio ei voi tietää, ovatko sen tutkinnan tulokset merkityksellisiä ETA-sopimuksen 53 artiklan tai EY 81 artiklan kannalta, joita määräyksiä sovelletaan yritysten välisen kartellin vaikuttaessa yhteisön sisäiseen kauppaan.

102 Toiseksi komissio toteaa Dalminen olleen erilaisessa tilanteessa kuin 25.11.1994 tehdyn päätöksen adressaatit. Koska on ilmeistä, että Dalmine oli sotkeutunut kartelliin, komissio päätti suorittaa tutkinnan siellä ja antoi sen tutustua asiakirjavihkoon.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

103 Dalminen niiden väitteiden osalta, jotka muodostavat esillä olevan kanneperusteen ensimmäisen osan ja joiden mukaan komissio laajensi lainvastaisesti sen tutkinnan

alaa, johon EFTAn valvontaviranomainen pyysi sitä osallistumaan, on aluksi huomattava, että yhteisöjen tuomioistuin on katsonut asiassa 1/92 antamassaan lausunnossa (10.4.1992, Kok. 1992, s. I-2821), että noudatettavat ETA-sopimuksen määräykset, eli erityisesti 56 artikla toimivallan jaosta kilpailuasioissa EFTAn valvontaviranomaisen ja komission välillä, olivat EY:n perustamissopimuksen mukaisia.

104 Tähän lopputulemaan ETA-sopimuksen 56 artiklan osalta yhteisöjen tuomioistuin päätyi toteamalla kyseisen lausunnon 40 ja 41 kohdassa, että yhteisön toimivalta tehdä kansainvälisiä sopimuksia kilpailuasioiden alalla käsittää välttämättä mahdollisuuden hyväksyä yleissopimusmääräyksiä sopimuspuolten toimivaltuuksien jaosta kilpailuasioiden alalla, sikäli kuin nämä määräykset eivät vääristä perustamissopimuksessa annettua yhteisön ja sen toimielinten toimivaltaa.

105 Lausunnosta 1/92 seuraakin, että ETA-sopimuksen 56 artikla ei vääristä EY:n perustamissopimuksessa annettua yhteisön toimivaltaa kilpailuasioiden alalla.

106 Myöskin niin ETA-sopimuksen 56 artiklan sanamuodosta itsestään kuin tämän määräyksen yksityiskohtaisesta kuvauksesta, joka on lausunnon 1/92 johdanto-osassa olevassa osassa "Yhteenveto komission pyynnöstä", käy ilmi, että kaikki yhteisön toimivaltaan ennen ETA-sopimuksen voimaantuloa kilpailun alalla kuuluneet asiat jäivät komission yksinomaiseen toimivaltaan tuon sopimuksen voimaantulon jälkeen. Kaikki asiat, jotka vaikuttavat Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, kuuluvat nimittäin edelleen komission toimivaltaan, haittasivatpa ne tämän ohella yhteisön ja EFTA-maiden välistä kauppaa taikka EFTA-maiden välistä kauppaa tai eivät.

107 Edellä todetun valossa on todettava, ettei ETA-sopimuksen määräyksiä voida tulkita sillä tavoin, että komissiolta vietäisiin tilapäisestikään sen toimivalta soveltaa EY 81 artiklaa kilpailua rajoittavaan sopimukseen, joka vaikuttaa yhteisön jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

108 Tässä tapauksessa on kuitenkin huomautettava, että 25.11.1994 tekemässään päätöksessä, jolla aloitettiin tutkinta teräsputkialalla, komissio on vedonnut EY 81 artiklaan ja asetukseen N:o 17 oikeusperustana. Tutkinnassa se käytti sille asetuksessa N:o 17 annettuja valtuuksia saadakseen todisteita, joihin riidanalaisessa päätöksessä on vedottu, ja määräsi lopulta rangaistuksen rikkomusta merkitsevistä sopimuksista yksinomaan EY 81 artiklan nojalla päätöksen 1 ja 2 artiklassa.

109 Edellä todetusta seuraa, että esillä olevan kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

110 Esillä olevan kanneperusteen toisen osan osalta on todettava, ettei yhteisön oikeudessa ole oikeutta saada tietoa hallinnollisen menettelyn vaiheesta ennen väitetiedoksiannon virallista antamista. Jos Dalminen näkemys hyväksyttäisiin, se johtaisi siihen, että luodaan oikeus saada tietoa tutkinnasta tilanteessa, jossa yritys on epäiltynä, mikä voisi vakavasti haitata komission työtä.

111 Mitä taas tulee väitteeseen syrjinnästä siksi, että Dalmine ei saanut tilaisuutta ajoissa lopettaa moitteiden kohteena olevaa rikkomusta, on todettava riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomuksen suhteen, että komissio otti sen huomioon ainoastaan 1.1.1995 asti (ks. 317 kohta ja sitä seuraavat kohdat sekä tänä päivänä annetut tuomiot yhdistetyissä asioissa T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja

T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, Kok. 2004, s. II-2501 sekä T-44/00, Mannesmannröhren-Werke v. komissio, Kok. 2004, s. II-2223). Koska kuitenkin tutkintaa suoritettiin 1. ja 2.12.1994 niiden tiloissa, joille 25.11.1994 tehty päätös oli osoitettu (ks. riidanalaisen päätöksen ensimmäinen perustelukappale), Dalmine sai tiedon tutkinnasta vasta kuukautta ennen rikkomuksensa päättymistä tai vasta sen päätyttyä, jos pidättäydytään edellä mainituissa tuomioissa huomioon otetun rikkomuksen kestossa.

112 Näin ollen vaikka oletettaisiinkin, että Dalmine olisi välittömästi päättänyt lopettaa rikkomuksensa, sen olisi ollut mahdotonta lopettaa niitä kilpailua rajoittavia vaikutuksia, joita markkinoiden jakoa koskeva sopimus aiheutti, ennen rikkomuksen päättymistä ja siten vähentää sen kestoa. Tämän vuoksi Dalminen väitteet ovat tehottomia riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetun rikkomuksen osalta.

113 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todetun rikkomuksen osalta on riittävää todeta, että Dalmine ja Vallourec keskeyttivät sopimuksensa soveltamisen vasta väitetiedoksiannon saatuaan tammikuussa 1999, kun taas ensimmäinen tutkinta Dalminen tiloissa suoritettiin helmikuussa 1997. Jos Dalmine ei ryhtynyt toimenpiteisiin tuota rikkomusta tarkoittavan menettelyn lopettamiseksi helmikuussa 1997, ei ole syytä olettaa, että se olisi tehnyt näin mahdollisen tutkinnan johdosta joulukuussa 1994.

114 Edellä todetusta seuraa, että esillä oleva kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan.

Asiakirjoihin tutustuminen

Asianosaisten lausumat

115 Dalmine väittää, ettei se ole saanut tutustua kaikkiin asiakirjoihin. Komissio ei antanut sen pyynnöstä huolimatta tutustua EFTAn valvontaviranomaisen lähettä-

miin todisteisiin. Komissio vetosi asiakirjojen sisäisyyteen muitta selityksittä ja tutkimatta niiden sisältöä ja vielä erottamatta toisistaan niitä asiakirjoja, jotka sisälsivät EFTAn valvontaviranomaisen suorittamia arviointeja, ja niitä, jotka se vain oli saanut, asiakirjoihin tutustumista koskevan tiedonannon sivulla 19 olevan alahuomautuksen mukaisesti. Dalmine katsookin, että siltä on saatettu riistää oikeus tutustua eräisiin komission asiakirjoihin, joista saattoi olla maininta EFTAn valvontaviranomaisen asiakirjoissa.

116 Tämän ohella Dalmine kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, että tämä ei ilmoittanut sille koko asiakirjavihon osalta 25.11.1994 tehdyllä päätöksellä määrätyssä tutkinnassa saatuja asiakirjoja, vaikka kyse on komission todisteina käyttämistä asiakirjoista (riidanalaisen päätöksen 53 kohta).

117 Komissio vastaa tähän väittämällä, että se ei ole hallinnollisessa menettelyssä velvollinen ilmoittamaan yrityksille todisteita, joita ei ole sen tutkinta-asiakirjoissa ja joita sen tarkoituksena ei ole käyttää todisteina kyseisiä osapuolia vastaan lopullisessa päätöksessä (ks. edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 383 kohta). Lisäksi komissio huomauttaa, ettei se ole velvollinen antamaan tutustumisoikeutta sisäisiin asiakirjoihin hallinnollisen menettelyn kuluessa.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

118 Asiakirjoihin tutustumista koskevan tiedonannon II A 2 kohdan sanamuoto on seuraava:

"Yksinkertaisuuden ja hallinnollisen tehokkuuden vuoksi sisäiset asiakirjat luokitellaan vastedes tutkittavana olevaa asiaa koskevien sisäisten asiakirjojen vihkoon (johon ei ole oikeutta tutustua), joka sisältää ajanmukaisessa järjestyksessä kaikki

sisäiset asiakirjat. Tämä luokittelu tehdään kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan valvonnassa, joka voi tarvittaessa varmentaa näin koottujen asiakirjojen laadun sisäisinä asiakirjoina.

Sisäisiä asiakirjoja ovat esimerkiksi:

— —

c) muiden julkisten viranomaisten kanssa käyty asiaa koskeva kirjeenvaihto ([19])

— —"

119 Asiakirjoihin tutustumista koskevan tiedonannon alaviitteessä 19, johon Dalmine vetoaa, todetaan seuraavaa:

"Julkisilta viranomaisilta peräisin olevien asiakirjojen luottamuksellisuutta on suojattava; tämä sääntö koskee kilpailuviranomaisten toimittamien asiakirjojen lisäksi muun jäsenvaltion tai kolmannen valtion julkisten viranomaisten toimittamia asiakirjoja — — . On kuitenkin erotettava toisistaan näiden muiden julkisten viranomaisten esittämät arvioinnit tai huomautukset, joita koskee ehdoton suoja, sekä kyseisten viranomaisten mahdollisesti toimittamat tosiasioita koskevat asiakirjat, joita poikkeus ei aina koske. — — "

120 Asiakirjoihin tutustumista koskevan tiedonannon II A 2 kohdan sanamuodosta käy ilmi, ettei se, kun tarkastaja tutkii, ovatko asiakirjavihon asiakirjat sisäisiä, ole normaali hallintomenettelyn vaihe. Koska tarkastaja kyseisen kohdan mukaan "voi" suorittaa tällaisen tutkinnan "tarvittaessa", on katsottava, että siinä tapauksessa, että tiettyjen asiakirjojen luonnetta "sisäisinä asiakirjoina" ei kyseenalaisteta, tarkastajan puuttuminen asiaan ei ole tarpeen. Lisäksi on Dalminen asiana kääntyä tarkastajan puoleen, jotta tämä tarkastaa EFTAn valvontaviranomaisen komissiolle lähettämien ja sisäisiksi luokiteltujen asiakirjojen sisäisyyden.

121 Vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjalliseen kysymykseen, joka koski komission ja Dalminen välisen kaiken sisäisiin asiakirjoihin tutustumista koskevan kirjeenvaihdon toimittamista, kumpikin osapuoli toimitti Dalminen kirjeen, joka oli päivätty 7.6.1999. Tässä kirjeessä Dalmine väitti muun muassa, ettei se pysty yksilöimään EFTAn valvontaviranomaisen vastaanottamia asiakirjoja, jotka tämä sittemmin lähetti komissiolle. Se pyysi komissiota ilmoittamaan nämä todisteet sille, jotta se saisi tutustua asiansa koko asiakirjavihkoon. Dalmine ei kuitenkaan 7.6.1999 päivätyssä kirjeessään pyytänyt tarkastajaa tutkimaan komissiolle näin ilmoitettujen asiakirjojen mahdollista luonnetta sisäisinä asiakirjoina.

122 Komissio toimitti myös 11.5.1999 päivätyn kirjeen, jonka se oli lähettänyt Dalminelle ja jolla se antoi tiedoksi EFTAn valvontaviranomaisen 25.11.1994 tekemän päätöksen pyytää komissiota aloittamaan tutkinnan yhteisön alueella ETA-sopimuksen pöytäkirjassa nro 23 olevan 8 artiklan 3 kohdan mukaisesti sekä komission päätökset tutkintaan ryhtymisestä asetuksen N:o 17 14 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

123 Vastauksena ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toiseen kysymykseen komissio tarkensi, että sen EFTAn valvontaviranomaiselta saamat asiakirjat liitettiin

hallintoasiakirjavihkoon ja mainitaan tämän sivuilla 1–350 otsikon "Sisäiset asiakirjat, joita ei anneta tiedoksi" alla. On kuitenkin kiistatonta, että Dalmine muiden väitetiedoksiannon saaneiden tapaan sai tutustua komission hallinto-asiakirjavihkoon 11.2. ja 20.4.1999 välillä. Tästä seuraa, että se olisi voinut todeta siinä olevan 350 sivua sisäisiä asiakirjoja, joihin komissio eväsi siltä pääsyn, eikä tutkimispyynnön esittämättä jättämistä asiakirjojen sisäisen luonteen osalta voida tämän takia panna sen tiliin, että se oli jättänyt ne huomiotta.

124 Se, että asiakirjat ovat EFTAn valvontaviranomaisen myöhemmin komissiolle lähettämiä asiakirjoja eivätkä komission sisäisiä asiakirjoja, niin kuin Dalmine saattoi olettaa ennen kuin se sai 11.5.1999 päivätyn kirjeen, on merkityksetöntä tutkittaessa esillä olevaa kanneperustetta. Asiakirjoihin tutustumista koskevan tiedonannon sivulla 19 olevassa alaviitteen sanamuodosta johtuu, että muilta viranomaisilta saatujen sisäisten — sekä yhteisön että muiden kuin yhteisön — asiakirjojen on saatava sama suoja kuin komission sisäisillä asiakirjoilla on.

125 Joka tapauksessa on muistettava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi komissiota menettelyn kulkua ohjaavana toimenpiteenä toimittamaan luettelon, josta ilmenee hallintoasiakirjavihon sivujen 1–350 sisältö. Luettelosta selviää, että kaikki kyseiset asiakirjat ovat kiistatta sisäisiä asiakirjoja, joten missään tapauksessa se, ettei tarkastaja suorittanut tutkintaa, ei ole voinut vaikuttaa Dalminen kykyyn puolustautua eikä niin muodoin loukata tämän puolustautumisoikeuksia.

126 Mitä vielä tulee Dalminen väitteeseen siitä, että sen oli mahdotonta yksilöidä sitä vastaan todisteina käytettäviä asiakirjoja, jotka tutkinnassa oli saatu, on riittävää todeta, että Dalmine sai tutustua kaikkiin hallintoasiakirjoihin. Koska tutkinnan laillisuutta ei enää voida saattaa kyseenalaiseksi (ks. edellä 103–114 kohta), tämä Dalminen esittämä ongelma — jos se oletetaan todelliseksi — ei ole voinut vaikuttaa sen puolustautumisoikeuksiin. Kyseisten asiakirjojen saannin laillisuutta koskevan kysymyksen ulkopuolella Dalmine ei myöskään ole kertonut, miten asiakirjojen saantitapa olisi voinut vaikuttaa sen oikeuksiin.

127 Edellä todetun perusteella esillä oleva kanneperuste on hylättävä.

2. *Aineellisoikeudelliset kanneperusteet*

Riidanalaisen päätöksen ylimääräiset perustelut

Asianosaisten lausumat

128 Dalmine ei hyväksy sitä, että komissio päätti esittää riidanalaisessa päätöksessä tiettyjä tosiseikkoja, jotka siitä huolimatta, etteivät ne liittyneet huomioon otettuihin rikkomuksiin, saattoivat olla sille haitallisia. Se muistuttaa, ettei toteamuksia, jotka koskivat yhteisön ulkopuolella sijaitsevia markkinoita koskevia kartelleja sekä hinnoista sopimista (riidanalaisen päätöksen 54–61, 70–77 ja 121–122 kohta), otettu huomioon riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklassa tarkoitettuina rikkomuksina. Nämä perusteet olivat siis tarpeettomia riidanalaisessa päätöksessä. Dalmine on huolissaan siitä, että nämä toteamukset voivat toimia myöhemmin kolmansien yritysten korvauskanteiden perustana.

129 Dalmine korostaa pyytäneensä vastauksessaan väitetiedoksiantoon ja istunnossa komissiota jättämään riidanalaisesta päätöksestä pois viittaukset muihin tosiseikkoihin kuin huomioon otettuihin rikkomuksiin. Pyynnön tarkoituksena oli suojautuminen kolmansien väitteiltä. Komissio ei vastannut siihen.

130 Väitteidensä tueksi Dalmine vetoaa EY 287 artiklassa ja asetuksen N:o 17 20 artiklan 2 kohdassa turvattuun liikesalaisuuksien suojaan, joka asettaa komissiolle oikean "virkasalaisuuden" (ks. julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotus asiassa 53/85, AKZO Chemie v. komissio, tuomio 24.6.1986, Kok. 1986, s. 1965, 1966, 1977, Kok. Ep. VIII, s. 675).

131 Dalmine painottaa lisäksi, että komissio on velvollinen julkistamaan ainoastaan "päätöksen pääasiallisen sisällön" ja että komission "on otettava huomioon yritysten oikeutettu intressi sen suhteen, ettei niiden liikesalaisuuksia paljasteta" (asetuksen N:o 17 21 artiklan 2 kohta). Dalminen mukaan kilpailuasiassa annetun päätöksen "pääasiallinen sisältö" käsittää varsinaisen lauselman ohella ne pääasialliset perustelut, joihin komissio nojautuu. Sitä vastoin ulkopuolelle on jätettävä EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisen kannalta merkityksettömät väitteet. Dalmine vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan merkityksettömät toteamukset ja tekemään tästä asianmukaiset päätelmät riidanalaisen päätöksen pätevyydestä.

132 Komissio täsmentää tutkineensa vastauskirjelmänsä jättämishetkellä vielä riidanalaisessa päätöksessä olleiden eräiden tietojen luottamuksellisena käsittelemistä koskevia pyyntöjä myöhempää julkaisemista *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* ajatellen. Dalminella oli näin tilaisuus vaatia tiettyjen päätöksen osien jättämistä julkaisematta.

133 Komissio kiistää väitteen, jonka mukaan riidanalaisessa päätöksessä on tietoja, joiden julkaisu voisi saattaa Dalminen kolmansien nostamien korvauskanteiden vaaraan. Siitä, että eräitä menettelytapoja ei otettu huomioon EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomisena, ei saa aiheutua haittaa kantajalle.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

134 On riittävää todeta, ettei ole oikeussääntöä, jonka mukaan se, jolle päätös on osoitettu, voi EY 230 artiklan mukaisella kumoamiskanteella riitauttaa päätöksen jotkin perustelut, elleivät nämä perustelut luo sitovia oikeusvaikutuksia, jotka ovat omiaan vaikuttamaan hänen etuihinsa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-125/97 ja T-127/97, Coca-Cola v. komissio, tuomio 22.3.2000, Kok. 2000, s. II-1733, 77 ja 80–85 kohta). Lähtökohtaisesti päätöksen perustelut eivät tuota tällaisia vaikutuksia. Kantaja ei tässä ole näyttänyt, miten kiistanalaiset perustelut tuottavat oikeusvaikutuksia, jotka ovat omiaan muuttamaan hänen oikeusasemaansa.

135 Edellä todetusta seuraa, ettei esillä olevaa kanneperustetta voida hyväksyä.

Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettu rikkominen (Eurooppa–Japani-klubi)

136 Dalmine ei kiistä riidanalaisen päätöksen adressaattien sopimusta, mutta väittää, ettei sopimus koskenut yhteisön kotimaisia markkinoita ja ettei se siksi kuulu EY 81 artiklan 1 kohdassa olevan kiellon alaan. Dalmine esittää tältä osin kahdenlaisia perusteita.

Perusteet, jotka liittyvät arviointiin, joka koskee relevantteja markkinoita ja riidanalaisen päätöksen adressaattien menettelyä

— Asianosaisten lausumat

137 Dalmine katsoo, että riidanalainen päätös ei ole EY 253 artiklassa edellytetyn perusteluvelvollisuuden mukainen ja että sitä rasittaa EY 81 artiklan soveltamisvirhe.

Koska komissio ei perusteellisesti määrittänyt relevantteja markkinoita, se ei kyennyt arvioimaan, täyttyivätkö EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset, mistä seuraa, että se rikkoi kyseistä määräystä.

138 Dalmine kyseenalaistaa väitteet, jotka koskevat vastavuoroista kotimaan markkinoiden noudattamista saumattomien putkien tuottajien osalta. Se huomauttaa, että väitetyt rikkomukset koskevat vain kahdentyyppisiä tuotteita: OCTG-standardiputkia ja hankekohtaisia siirtoputkia. Komissio ei kuitenkaan ole ottanut esille näitä tuotteita koskevia tietoja sen tutkimiseksi, täyttyivätkö EY 81 artiklan 1 kohdan soveltamisedellytykset, jotka koskevat kilpailun rajoittamista ja vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Se nojautui tietoihin, jotka koskivat paljon laajempaa tuotekokonaisuutta (ks. esim. riidanalaisen päätöksen liitteet 1, 3 ja 4). Komissio päätyi näin lopputulemaan, jonka mukaan kotimaisilla teräsputkituottajilla oli kotimaan markkinoillaan hallitseva asema.

139 Dalmine väittää, että komissio olisi tullut aivan toisenlaiseen lopputulokseen, jos se olisi rajoittunut tutkimaan tilanteen, joka vallitsi relevanteilla tuotemarkkinoilla. Kantaja myi vain vähäpätöisen määrän OCTG-standardiputkia Italian markkinoilla, toisin kuin riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappaleessa olevasta taulukosta voisi päätellä; selvästi merkittävämpiä määriä tätä tuotetta siellä myivät muut riidanalaisen päätöksen vastaanottaneet tuottajat. Kantaja pitää kiinni siitä, että komission esittämä hallitsevuus koski ainoastaan erikoisputkien myyntiä kansallisille öljyyhtiöille.

140 Kantaja muistuttaa, että edellä 78 kohdassa esitetyistä syistä Biasizzon lausumat eivät ole todisteina luotettavia. Lisäksi nämä lausumat eivät ole voineet tarkoittaa muuta kuin OCTG-putkia, koska kantajan liiketoiminta ei rikkomuksen aikaan koskenut siirtoputkia. Sikäli kuin suurin osa OCTG-putkien myynnistä Agip-nimiselle yhtiölle koski erikoisputkia, kyseiset lausumat koskivat ainoastaan vähäistä osaa erään

kyseessä olevan tuotteen myynnistä. Muutoinkin lausumat olivat ristiriidassa riidanalaisen päätöksen liitteissä olevien tietojen kanssa.

141 Hankekohtaisten siirtoputkien myynnistä Italian markkinoilla Dalminen näkemys on, että sillä oli riidanalaisen päätöksen kohteena olleita kilpailijoitaan vahvempi asema. Hankekohtaiset siirtoputket olivat kuitenkin vain hyvin pieni osa Italian markkinoilla myydyistä siirtoputkista. Dalmine korostaa lisäksi myyneensä kyseisenä ajanjaksona huomattavan määrän hankekohtaisia siirtoputkia Ison-Britannian markkinoilla sekä vähäisemmässä määrin Saksassa ja Ranskassa. Tämän ohella se väittää komission laiminlyöneen ottaa huomioon sen, että hankekohtaiset siirtoputket voidaan tiettyihin käyttötarkoituksiin korvata hitsatuilla teräsputkilla. Dalmine toteaa vielä, että muista kolmansista maista kuin Japanista tulevien OCTG-putkien ja siirtoputkien tuonti vähensi huomattavasti Dalminen taloudellista painoarvoa näiden tuotteiden Italian markkinoilla.

142 Komissio puolestaan toteaa arvioineensa kartellin vaikutukset yhteisön tasolla.

143 Sen mielestä riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappaleessa olevasta taulukosta käy ilmi, että kansallisten markkinoiden jakoa noudatettiin relevanttien tuotteiden osalta. Vallourecin ja Dalminen johtajien lausumat Bergamen syyttäjäviranomaiselle vahvistavat nämä tiedot. Näiden osalta komissio kiistää kantajan esittämän kritiikin Biasizzon lausumien luotettavuudesta.

144 Italian markkinoiden tilanteen osalta komissio huomauttaa, että OCTG-standardiputkien ja hankekohtaisten siirtoputkien osalta Dalminen vuosittainen myynti oli vuosina 1990–1995 keskimäärin 13 506 tonnia (Dalminen vastaus komission

asetuksen N:o 17 nojalla esittämään pyyntöön). Samana aikana sopimukseen osallisten kahdeksan yrityksen kokonaismyynti näillä markkinoilla oli 14 869 tonnia (ks. riidanalaisen päätöksen liite 2 lisäämällä Italiaan toimitettujen kierteitettyjen standardiputkien määrään eli 1 514 tonniin niin ikään Italiaan toimitettujen hankekohtaisten siirtoputkien määrä eli 13 355 tonnia). Tästä seuraa, että Dalminella oli kyseisenä ajanjaksona 91 prosenttia Italian markkinoista relevanttien tuotteiden osalta.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

145 EY 253 artiklan rikkomista koskevan väitteen osalta on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, jota niillä, joille päätös on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen (ks. esim. asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 86 kohta ja asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 63 kohta). Riittää nimittäin, että komissio esittää päätöksen systematiikan kannalta olennaiset tosiseikat ja oikeudelliset näkökohdat (ks. vastaavasti asia T-111/96, ITT Promedia v. komissio, tuomio 17.7.1998, Kok. 1998, s. II-2937, 131 kohta).

146 Edellisessä kohdassa mainitun oikeuskäytännön perusteella on katsottava, että komission päätöksen asiaankuulumattomiin perusteluihin kohdistuvat moitteet on heti hylättävä tehottomina, koska ne eivät voi johtaa toimen kumoamiseen (ks. ex analogia asia C-122/01 P, T. Port v. komissio, tuomio 8.5.2003, Kok. 2003, s. I-4261, 17 kohta; ks. myös edellä 134 kohta).

147 Tältä osin on muistettava, ettei komissio todettuaan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan, jonka tavoitteena on kilpailun rajoittaminen, ole velvollinen osoittamaan haitallista vaikutusta kilpailuun, jotta se voi todeta EY 81 artiklaa rikotun (asia T-143/89, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-917, 30 kohta ja sitä seuraavat kohdat ja asia T-141/94, Thyssen Stahl v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok. 1999, s. II-347, 277 kohta).

148 Tässä tapauksessa komissio tukeutuu pääasiallisesti markkinoiden — Saksan, Iso-Britannian, Ranskan ja Italian markkinat mukaan lukien — jakoa koskevan sopimuksen kilpailua rajoittavaan päämäärään osoittaakseen riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomisen ja vetoaa asiakirjatodisteisiin tässä tarkoituksessa (ks. erityisesti riidanalaisen päätöksen 62–67 perustelukappale ja edellä 111 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa JFE Engineering ym. v. komissio annetun tuomion 173–337 kohta).

149 Tästä seuraa, että riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappale, joka koskee sopimuksen vaikutuksia, on vaihtoehtoinen perustelu ja niin muodoin asiaankuulumaton riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomusta koskevan perustelujen osan yleisessä systematiikassa. Niinpä vaikka katsottaisiinkin Dalminen pystyvän näyttämään toteen kyseisen vaihtoehtoisen perustelun riittämättömyyden, ei ole syytä kumota riidanalaisen päätöksen 1 artiklaa, jos kilpailua rajoittava päämäärä osoitetaan oikeudellisesti riittävästi esillä olevassa asiassa (ks. 152 kohta edellä). Perustelujen puutteellisuutta tältä osin koskeva kanneperuste on tämän vuoksi tehoton ja siksi hylättävä.

150 Lisäksi siltä osin kuin Dalmine väittää, etteivät riidanalaisessa päätöksessä huomioon otetut tosiseikat merkitse EY 81 artiklan rikkomista, on todettava, että tämän väitteen tueksi esitetyt perusteet liittyvät keskeisiltä osin sanktioidun sopimuksen väitettyyn vaikutuksettomuuteen, kun tässä sopimuksessa tarkoitetaan erityisesti OCTG-standardiputkia ja hankekohtaisia siirtoputkia.

151 Niinpä koska komissio ei taaskaan ole velvollinen osoittamaan kilpailua haittaavaa vaikutusta EY 81 artiklan rikkomisen toteennäyttämiseksi, kun se on näyttänyt toteen sopimuksen, jonka tarkoituksena on kilpailun rajoittaminen (ks. edellä 147 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), ja koska se on nojautunut pääasiallisesti markkinoiden jakoa koskevan sopimuksen kilpailua rajoittavaan päämäärään, Dalminen väitteet sopimuksen vaikutuksesta ovat tässä yhteydessä merkityksettömiä.

152 Dalmine on kuitenkin kyseenalaistanut myös Biasizzon lausumien todistusvoiman huomauttaen erityisesti, että tämä oli lähinnä vastuussa OCTG-putkien eikä hankekohtaisten siirtoputkien myynnistä. Tältä osin riittää, kun todetaan, että komissio tukeutui riidanalaisessa päätöksessä joukkoon todisteita moitteiden kohteena olevan sopimuksen tarkoituksesta, joiden relevanssia Dalmine ei kiistä, erityisesti Verlucan niukkoihin mutta nimenomaisiin lausumiin, eikä pelkästään siihen ainoaan todisteluelementtiin, jonka todistusvoiman Dalmine kiistää. Vaikka siis katsottaisiinkin tämän kritiikin olevan aiheellista, se ei yksinään voi johtaa siihen, että riidanalainen päätös kumotaan.

153 Joka tapauksessa on huomattava, että Biasizzon todistajanlausunto saa vahvistuksen hänen kollegoidensa antamista muista todistajanlausunnoista, jotka ovat komission asiakirjavihossa ja joihin tämä on vedonnut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa mutta joita ei ole mainittu riidanalaisessa päätöksessä. Jachian 5.6.1995 antamasta todistajanlausunnosta, joka on otettu komission asiakirjavihon sivulle 8220b S6, käy ilmi, että oli sovittu "eri toimijoille kuuluvien alueiden kunnioittamisesta", ja Cioccan 8.6.1995 antamasta todistajanlausunnosta, joka on otettu komission asiakirjavihon sivulle 8220b S3, että "putkien tuottajien kartelli toimii maailmanlaajuisesti".

154 Ilman että on tarpeen ratkaista osapuolten kiistaa tarkasta ajanjaksosta, jonka aikana Biasizzo vastasi riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettujen kahden tuotteen myynnistä, on tässä tapauksessa riidatonta, että hän oli vastuussa Dalminen toteuttamien OCTG-putkien myynnistä merkittävän ajan rikkomuksen aikana sekä hankekohtaisten siirtoputkien myynnistä ainakin useamman kuukauden ajan tuona aikana, joten hän tunsi suoraan tosiseikat, joita hän kuvasi.

155 Tältä osin on katsottava, että Biasizzon todistajanlausunto on luotettava erityisesti siltä osin kuin se vahvistaa Verlucan lausunnon kotimaan markkinoiden jakoa koskevasta tämän kertomasta sopimuksesta (ks. tältä osin edellä 111 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Engineering ym. v. komissio, tuomion 309 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

156 Lopuksi siltä osin kuin Dalmine kyseenalaistaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun markkinoiden jakoa koskevan sopimuksen vaikutuksen jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on todettava, että jotta päätös, sopimus tai menettelytapa on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, on kaikkien tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen perusteella oltava riittävän todennäköistä, että sillä saattaa tosiasiallisesti tai mahdollisesti olla suoraa tai välillistä vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (asia, T-395/94, Atlantic Container ym. v. komissio, tuomio 28.10.2002, Kok. 2002, s. II-875, 79 ja 90 kohta), vaan olennaista on, ettei tämä tosiasiallinen tai mahdollinen vaikutus ole vähäistä (asia C-475/99, Ambulanz Glöckner, tuomio 25.10.2001, Kok. 2001, s. II-8089, 48 kohta).

157 Sopimuksella, jonka tarkoituksena on kansallisten markkinoiden jakaminen yhteisössä tavalla, josta riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa on määrätty rangaistus, on väistämättä potentiaalisena vaikutuksenaan, joka konkretisoituu siinä tapauksessa, että sopimus pannaan täytäntöön, yhteisön sisäisen kaupan väheneminen. Tämän vuoksi on aivan ilmeistä, että tämä edellytys täyttyy riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomuksen osalta.

158 Edellä todetun valossa kaikki Dalminen esittämät riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomuksen osalta tehtyä markkinoiden arviointia koskevat väitteet ja kanneperusteet on hylättävä.

Dalminen osallistuminen rikkomiseen

— Asianosaisten lausumat

159 Dalmine korostaa, että sen osallistumisella riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettuun rikkomiseen ei ollut tuntuvaa vaikutusta kilpailuun. Kun otetaan huomioon sen vaatimaton asema Italian markkinoilla OCTG-standardiputkissa ja hankekohtaisissa siirtoputkissa, kantaja katsoo, ettei sillä voinut olla johtavaa roolia saumattomien teräsputkien tuottajien keskuudessa. Lisäksi se huomauttaa jättäneensä noudattamatta kartelliehtoja ja muiden tuottajien pitäneen sitä kurittomana. Markkinoiden ominaispiirteet ja kartellin noudattamisen turvaavan sanktiomekanismin puuttuminen huomioon ottaen kartelli ei vahingoittanut kilpailijoiden tai riidanalaisen päätöksen vastaanottajien asiakkaiden etuja. Dalmine kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, ettei tämä ottanut asianhaaroja huomioon ja ettei tämä tehnyt eroa Dalminen tilanteen ja muiden riidanalaisen päätöksen vastaanottaneiden yritysten tilanteen välillä.

160 Komission mukaan Dalminen väitteet ovat perusteettomia. Ratkaistaessa sitä, ovatko yritykset rikkoneet EY 81 artiklan 1 kohtaa, on merkitystä ainoastaan sillä, onko niiden menettely markkinoilla seurausta tahtojen yhtymisestä.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

161 On uudestaan syytä muistuttaa komission ottaneen huomioon sen rajoittavan luonteen, joka oli markkinoiden jakoa koskevalla sopimuksella, johon Dalmine oli osallistunut, joten mahdollinen todisteiden puuttuminen Dalminen yksilökohtaisen menettelyn kilpailua rajoittavasta vaikutuksesta on vailla merkitystä sen suhteen,

onko kyseessä riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettu rikkomus (ks. vastaavasti edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 1085–1088 kohta sekä edellä 147 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämän lisäksi komissio on pääasiallisesti vedonnut asiakirjatodisteisiin riidanalaisen päätöksen 62–67 kohdassa osoittaakseen Dalminen osallistuneen kyseiseen rikkomukseen (ks. myös 152 kohta edellä).

162 Mitä tulee siihen, että Dalmine on väittänyt säilyttäneensä käytännössä toimintavapautensa, on huomattava, että täysin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jos yritys osallistuu yritysten kokouksiin, joilla on kilpailunvastainen tarkoitus, ja jos se ei julkisesti ilmoita olevansa sitoutumatta niissä sovittuihin asioihin antaen näin muiden osanottajien ymmärtää, että se osallistuu näistä kokouksista seuraavaan yhteisjärjestelyyn ja toimii sen mukaisesti, voidaan pitää näytettynä, että yritys osallistuu kyseiseen järjestelyyn (asia T-7/89, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 17.12.1991, Kok. 1991, s. II-1711, Kok. Ep. XI, s. II-79, 232 kohta; T-12/89, Solvay v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-907, 98 kohta; asia T-141/89, Tréfileurope v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-791, 85 ja 86 kohta sekä edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 1353 kohta).

163 Edellä todetusta seuraa, että esillä olevaa kanneperustetta ei voida hyväksyä. Tämän johdosta vaatimus riidanalaisen päätöksen 1 artiklan kumoamisesta on hylättävä.

Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitettu rikkominen

Corusin ja Dalminen välisen toimitussopimuksen lausekkeet

— Asianosaisten lausumat

164 Dalmine asettaa kyseenalaiseksi komission arvion Corusin kanssa solmittujen toimitussopimusten eräiden lausekkeiden lainvastaisuudesta. Riidanalaisen päätök-

sen 153 perustelukappaleessa komissio ilmeisesti on tarkoittanut ilmaista, että vaikka Corusin toimitussopimukset eivät olleet kansallisten markkinoiden noudattamista koskevien Eurooppa–Japani-klubissa sovittujen perussääntöjen täytäntöönpanoa, tietyt niiden lausekkeet olivat joka tapauksessa EY 81 artiklan 1 kohdassa kiellettyjä.

165 Ensiksi Dalmine kyseenalaistaa Corusille myytävän tavaramäärän määrittämistä koskevista lausekkeista tehdyn oikeudellisen arvion.

166 Riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappaleessa komissio toteaa, että "määrittäessään [Corusille] toimitettavat [sileäpäisten putkien] määrät prosentteina kiinteiden tonnimäärien sijaan Vallourec, [Mannesmann] ja Dalmine sitoutuivat toimittamaan ennakolta vahvistamattomia määriä kilpailijansa hyväksi", minkä kantaja kiistää.

167 Dalmine väittää, että koska Corusin tarpeet vaihtelivat ennakoimattomasti kysynnän kehityksen mukaan, tämä ei voinut ottaa riskiä sitoutumalla viiden vuoden ajanjaksoksi sileäpäisten putkien vuosittaisen vahvistetun määrän hankintaan.

168 Lisäksi Dalmine kiistää sitoutuneensa toimittamaan Corusille määrittämättömän määrän sileäpäisiä putkia. Toimitussopimuksen 4 kohdassa nimittäin määrättiin, kuinka osapuolet vahvistivat nämä määrät. Lausekkeessa määrätään seuraavaa:

"Kutakin kalenterikuukautta koskevan pyynnön osalta [Corus] vahvistaa kuukausittain pyydetyn tonnimäärän kolme kuukautta etukäteen (esimerkiksi tammikuun lopussa se vahvistaa huhtikuun tonnimäärän). [Corus] siis ilmoittaa kuukausittaista

tonnimäärää koskevan pyynnön tarkat tiedot kaksi kuukautta etukäteen (esimerkiksi helmikuun lopussa se vahvistaa huhtikuun tilauksen tarkat tiedot). Dalmine hyväksyy tilauksen yksityiskohtia koskevat muutokset viimeistään 10 päivää ennen valmistuskuukauden alkua. Myöhempiä muutoksia ei voida toteuttaa tämän määräajan päätyttyä muutoin kuin osapuolten välisellä kirjallisella sopimuksella."

169 Lausekkeessa todettiin vielä seuraavaa:

"Viralliset kokoukset operationaalisista ja teknisistä suhteista pidetään joka kuukausi [Corusin] ja Dalminen välillä, jotta varmistetaan säännölliset toimitukset ja jotta luodaan ennakollinen toimitusohjelma (ainakin kolme kuukautta etukäteen)."

170 Dalmine toteaa vastaväitteenä näin luopuneensa saamasta hyötyä mahdollisesta kierteitettyjen putkien kysynnän kasvusta vastikkeena Corusin sileäpäisten putkien toimituskiintiön osoittamisesta.

171 Ensinnäkin kierteitettyjen putkien markkinat olivat siltä suljetut, koska VAM-liitostekniikka oli Vallourecin kontrollissa ja koska sen kierteitettyjen standardiputkien tuotanto oli minimaalista. Dalmine väittääkin, ettei sitä voida moittia siitä, ettei se kilpaillut Corusin kanssa Ison-Britannian kierteitettyjen erikoisputkien markkinoilla, joilla se ei missään tapauksessa ollut mukana.

172 Toiseksi Dalmine kiistää riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappaleessa olevan väitteen, jonka mukaan se ei olisi sitoutunut Mannesmannin ohella toimittamaan määrittämätöntä määrää sileäpäisiä putkia Corusille ilman varmuutta siitä, että Corus ei aikonut hyötyä tilanteesta kasvattaakseen osaansa kierteitettyjen putkien

markkinoilla. Riidanalaisen päätöksen mukaan varmuuden tästä antoi kantajan mahdollisuus sanoutua irti kirjanpidollisen tappion tapauksessa (ks. Dalminen ja Corusin toimitussopimuksen 9 kohdan c alakohta). Dalmine kiistää tulkinnan. Irtisanoutumislauseke ei koskenut tapausta, jossa tappio johtuu siitä, ettei kierteitettyjen putkien kysynnän kasvusta ole mahdollista hyötyä suoraan. Se päinvastoin tarkoitti tapausta, jossa tappio liittyy näiden tuotteiden kysynnän pitkittyneeseen alavireeseen ja tämän seurauksena Corusin sileäpäisten putkien kulutukseen.

173 Toiseksi Dalmine väittää vääräksi komission tulkintaa sopimushinnan määrittämisestä. Riidanalaisen päätöksen mukaan (153 perustelukappale) Corus oli velvollinen ilmoittamaan Mannesmannille ja Dalminelle hinnat sekä myytyjen kierteitettyjen putkien määrän; kyse on luottamuksellisista tiedoista. Tämän ohella riidanalaisessa päätöksessä kohdistetaan moitteita siihen, että sileäpäisten putkien hinta riippui hinnasta, jolla Corus myi ne edelleen kierteityksen jälkeen.

174 Nämä arviot ovat Dalminen mukaan perusteettomia ja puutteellisesti perusteltuja. Luottamuksellisten tietojen vaihtoa koskevan väitteen osalta Dalmine toteaa, ettei Corus ilmoittanut sille myymiensä kierteitettyjen putkien kauppahintaa. On totta, että tämä hinta oli yksi tieto, joka oli otettu Corusin sileäpäisistä putkista maksaman hinnan laskemisen matemaattiseen kaavaan. Kuitenkin nimenomaan Corus oli vastuussa tästä laskennasta, josta Dalmine sai tietää vain lopputuloksen. Mikäli näin saadusta hinnasta vallitsi erimielisyys, Dalmine saattoi turvautua ulkopuoliseen puolueettomaan tahoon. Järjestely mahdollisti näin Corusin hintojen luottamuksellisuuden säilyvän.

175 Komissio pysyy arviossaan, jonka mukaan sopimuksen mukainen myytyjen tavaramäärien määrittämisjärjestely rajoittaa kilpailua.

176 Sopimushintojen määrittämislausekkeen pätevyyden osalta komissio toteaa, että käytetyn kaavan takia sileäpäisten putkien hinnan ja kierteitettyjen putkien hinnan välillä oli riippuvuussuhde. Tämän vuoksi Vallourecilla, Mannesmannilla ja Dalminella ei ollut intressiä kilpailla Corusin kanssa kierteitettyjen putkien hinnoissa.

177 Komissio ilmoittaa olevansa vakuuttunut siitä, että kyseisen toimitussopimuksen 6 kohdassa olevassa sileäpäisten putkien hinnan laskentakaavassa otettiin lukuun tietoja, joita kilpailevat yritykset eivät saisi vaihtaa keskenään.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

178 Komissio kuvailee kolmen toimitussopimuksen tarkoitusta ja vaikutuksia riidanalaisen päätöksen 111 perustelukappaleessa seuraavasti:

"Sopimusten kohteena oli Pohjanmeren markkinoiden OCTG-markkinajohtajan sileäpäisten putkien toimitukset, ja niiden tavoitteena oli säilyttää kotimainen tuottaja Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoilla, jotta tuottajaklubissa sovittua 'fundamentals'-sääntöä voitaisiin noudattaa. Sopimusten pääasiallisena tavoitteena ja seurauksena oli kilpailija [Corusin] (Vallourec vuodesta 1994 alkaen) kaikkien toimitustarpeiden jakaminen [Mannesmannin], Vallourecin ja Dalminen kesken. Sopimusten perusteella sileäpäisten putkien ostohinta tehtiin riippuvaiseksi [Corusin] myymien kierteitettyjen putkien hinnasta. Niihin sisältyi myös [Corusille] asetettu toimitusrajoitus (Vallourecille helmikuusta 1994), ja niissä velvoitettiin [Corus] ilmoittamaan kilpailijoilleen käyttämänsä hinnat ja myymänsä määrät. Lisäksi [Mannesmann], Vallourec (helmikuuhun 1994) ja Dalmine sitoutuivat toimittamaan kilpailijalleen ([Corusille], Vallourec maaliskuusta 1994 alkaen) ennalta määrittämättömän määrän."

179 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle toimitettujen toimitussopimusten — erityisesti Dalminen Corusin kanssa 4.12.1991 tekemän sopimuksen — ehdot vahvistavat asiallisesti ottaen riidanalaisen päätöksen 111 sekä 78–82 ja 153 perustelukappaleessa esitetyt tosiasiatiedot. Yhdessä tarkasteltuna sopimuksissa jaetaan ainakin 9.8.1993 alkaen Corusin sileäpäisten putkien tarve kolmen muun eurooppalaisen tuottajan kesken (40 prosenttia Vallourecille, 30 prosenttia Dalminelle ja 30 prosenttia Mannesmannille). Lisäksi kussakin näistä määrätään Corusin sileäpäisistä putkista maksaman hinnan vahvistamisesta Corusin kierteitetyistä putkistaan saaman hinnan huomioon ottavan matemaattisen kaavan avulla.

180 Todetusta seuraa, että toimitussopimusten tarkoituksena ja/tai vähintäänkin vaikutuksena oli keskinäisen kilpailun riskien ottamisen sijasta neuvotella kierteitettyjen putkien myynnistä Ison-Britannian markkinoilla saatavan voiton jakamisesta ainakin neljän eurooppalaisen tuottajan kesken (ks. vastaavasti yhdenmukaistettujen menettelytapojen osalta edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 3150 kohta).

181 Kussakin toimitussopimuksessa Corus sitoutti kolme yhteisössä toimivaa kilpailijaansa siten, että niiden tehokas tai mahdollinen kilpailu sen kotimarkkinoilla poistui, minkä hintana oli sen omasta hankintavapaudesta luopuminen. Nämä kolme menettäisivät sileäpäisten putkien myyntiä, jos Corusin kierteitettyjen putkien myynti vähenisi. Lisäksi sileäpäisten putkien myynnistä saatava voittomarginaali, jonka nämä kolme toimittajaa olivat sitoutuneet saamaan, pienenisi vastaavasti Corusin kierteitetyistä putkistaan saaman hinnan mukaan ja saattoi jopa muuttua negatiiviseksi. Näissä olosuhteissa oli käytännöllisesti katsoen käsittämätöntä, että nämä kolme tuottajaa pyrkivät luomaan tehokasta hintakilpailua Corusille Ison-Britannian kierteitettyjen putkien markkinoilla (ks. riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappale).

182 Päinvastoin solmimalla tällaisia sopimuksia kukin näistä yhteisössä toimivista Corusin kilpailijoista varmisti välillisen osallistumisen tämän kotimaan markkinoille sekä osan näillä saatavasta voitosta. Näiden etujen saamiseksi ne luopuivat tosiasiassa mahdollisuudesta myydä kierteitettyjä putkia Ison-Britannian markki-

noilla ja ainakin kolmannen sopimuksen — jossa annettiin Mannesmannille jäljelle jäävä 30 prosenttia — solmimisesta lähtien 9.8.1993 mahdollisuudesta toimittaa Corusin ostettavaksi niille ennakolta osoitettua määrää enemmän sileäpäisiä putkia.

183 Tämän ohella Corusin kilpailijat hyväksyivät taloudellisesti raskaan eli kaupallisesti epänormaalin velvoitteen toimittaa sille muutoin kuin viittauksella tämän myymien kierteitettyjen putkien määrään ennalta määrittämättömän määrän putkia. Velvoite vahvisti näiden tuottajien ja Corusin välistä keskinäistä riippuvuutta, koska nämä olivat velvoittautuneina toimittajina riippuvaisia Corusin liiketoimintapolitiikasta. Dalminen väite siitä, että toimitettava putkimäärä vahvistettiin kolme kuukautta etukäteen Corusin kanssa tehdyn toimitussopimuksen 4 kohdassa olevien tarkempien sääntöjen mukaisesti, on vailla merkitystä, koska tässä sopimusmääräyksessä ei anneta Dalminen rajoittaa toimitettavien sileäpäisten putkien määrää, joka riippuu yksinomaan Corusin tarpeista.

184 Vaikka komission riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappaleen ensimmäisessä luetelmakohdassa suorittamaa sopimuksen irtisanomismahdollisuutta koskevaa arviota pidettäisiinkin perusteettomana, tämä seikka ei vaikuta Corusin ja kolmen muun yhteisössä toimivan tuottajan — muiden muassa Dalminen — solmimien sopimusten kilpailua rajoittavaan luonteeseen. Tämän vuoksi ei ole tarpeen ratkaista tosiseikkoja koskevaa lisäerimielisyyttä esillä olevan menettelyn yhteydessä.

185 On todettava, että ellei toimitussopimuksia olisi ollut, muilla kyseessä olevilla eurooppalaisilla tuottajilla kuin Corusilla olisi — kun perussääntöjä ei oteta huomioon — normaalisti ollut todellinen tai vähintäänkin potentiaalinen kaupallinen intressi kilpailla sen kanssa Ison-Britannian kierteitettyjen putkien markkinoilla ja kilpailla keskenään Corusille toimitettavista sileäpäisistä putkista.

186 Dalminen niiden väitteiden osalta, jotka koskevat niitä käytännön esteitä, jotka estivät erikois- ja standardimallisten OCTG-putkien myynnin suoraan Ison-Britannian markkinoilla, on puolestaan todettava, että ne eivät riitä näyttämään, etteikö se olisi milloinkaan voinut myydä tätä tuotetta kyseisillä markkinoilla Corusin ja sittemmin Vallourecin kanssa tehdyn toimitussopimuksen puuttuessa. Jos näet oletetaan olosuhteiden muuttuneen myönteisesti Ison-Britannian OCTG-putkimarkkinoilla, ei ole poissuljettavissa, että Dalmine olisi voinut saada luvan kaupata kierteitettyjä erikoisputkia näillä markkinoilla tai voinut lisätä OCTG-standardiputkien tuotantoaan myydäkseen ne siellä. Tästä seuraa, että allekirjoittamalla kyseessä olevan toimitussopimuksen Dalmine tosiasiassa hyväksyi liiketoimintapolitiikalleen rajoituksia, kuten edellä 182–185 kohdassa todetaan.

187 Tältä osin on lisäksi muistettava, että jokainen sopimus tehtiin alun perin viideksi vuodeksi. Tämä suhteellisen pitkä aika osoittaa sopimusten kilpailua rajoittavan luonteen erityisesti siksi, että Dalmine ja kaksi muuta Corusin toimittajaa luopuivat mahdollisuudesta hyötyä suoraan mahdollisesta Ison-Britannian kierteitettyjen putkien markkinoiden kasvusta tuona aikana.

188 Lisäksi kuten komissio riidanalaisen päätöksen 111 perustelukappaleessa huomauttaa, kussakin toimitussopimuksessa määrätty sileäpäisten putkien hinnan määrittämiskaava merkitsee sellaisten kaupallisten tietojen lainvastaista vaihtamista (ks. riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappale), joiden on säilyttävä luottamuksellisina, tai muutoin kilpailevien yritysten itsenäinen liiketoimintapolitiikka vaarantuu (edellä 147 kohdassa mainitussa asiassa Thyssen Stahl v. komissio annetun tuomion 403 kohta ja asia T-151/94, British Steel v. komissio, tuomio 11.3.1999, Kok. 1999, s. II-629, 383 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

189 Dalminen argumentti, jonka mukaan tiedot Corusin asiakkaiden maksamista hinnoista eivät levinneet sen tavarantoimittajille, ei esillä olevissa asianhaaroissa voi vapauttaa toimitussopimusten allekirjoittajia.

190 Pitää paikkansa, ettei Corus ilmoittanut kierteitetyistä putkistaan saamiaan hintoja muille sopimuspuolille sinänsä. Tämän johdosta väite, joka on riidanalaisen päätöksen 111 perustelukappaleessa ja jonka mukaan toimitussopimuksissa "velvoitettiin [Corus] ilmoittamaan kilpailijoilleen käyttämänsä hinnat — —", liioittelee tältä osin sopimusvelvoitteiden ulottuvuutta. Komissio kuitenkin aivan perustellusti muistuttaa riidanalaisen päätöksen 153 perustelukappaleessa ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että kierteitettyjen putkien hinta oli matemaattisessa suhteessa sileäpäisistä putkista maksetun hinnan kanssa, joten kyseiset kolme toimittajaa saivat tarkkoja tietoja Corusin myymien kierteitettyjen putkien hintavaihtelun suunnasta, ajoituksesta ja laajuudesta.

191 Näiden tietojen ilmoittaminen kilpailijoille rikkoo EY 81 artiklan 1 kohtaa, ja rikkomuksen luonne on asiallisesti sama siitä riippumatta, onko ilmoittamisen kohteena ollut kierteitettyjen putkien hinta vai pelkästään tiedot hinnan vaihtelusta. Näin ollen on katsottava, että edellisessä kohdassa tarkoitettu epätarkkuus on vähäpätöistä riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa huomioon otetun rikkomuksen laajemmassa asiayhteydessä ja että sillä ei ole vaikutusta rikkomuksen toteamiseen.

192 Edellä todetun perusteella kaikki Dalminen ja Corusin välisen toimitussopimuksen pituutta koskevat syytökset on hylättävä.

Kanneperusteet, jotka koskevat kartellia ja Dalminen osallistumista siihen

— Asianosaisten lausumat

193 Dalmine kiistää Corusin kanssa tehdyn toimitussopimuksen olevan kartellin tulosta. Se sanoo solmineensa ja uusineensa toimitussopimuksen Corusin kanssa yksin-

omaan lisätäkseen sileäpäisten putkien myyntiään Isossa-Britanniassa. Kyseessä oli täysin laillinen liiketoiminnan tavoite, minkä komissio on pitänyt parempana jättää huomiotta tyytyessään tutkimaan Corusin asemaa kyseisillä markkinoilla (riidanalaisen päätöksen 152 perustelukappale).

194 Dalmine toteaa vääräksi riidanalaisen päätöksen 80 perustelukappaleessa mainittujen todistekappaleiden tulkinnan, jossa komissio vihjaa, että Corusin toimitussopimusten tarkoituksena oli pitää hintoja Ison-Britannian markkinoilla keinotekoisen korkealla tasolla. Todisteet, joihin komissio nojautuu, olivat ajalta ennen toimitussopimusten tekoa, ja niissä oli kyse vain olettamuksista. Todellisuudessa kyseisistä todisteista ilmenee pelkästään, että Vallourec katsoi vuonna 1990, että antamalla suosituimmuusasema eurooppalaisille tuottajille Ison-Britannian markkinoilla oli mahdollista pitää hinnat korkeina. Samoin näistä todisteista käy ilmi, ettei Corus sulkenut pois mahdollisuutta saada toimituksia UTM:ltä, Sidercalta ja Tubos de Acero de México SA:lta (ks. huomautus, jonka otsikkona on "Kokous British Steelin kanssa 24.7.1990").

195 Dalmine vastustaa niin ikään komission arviota toimitusajoista. Corusin edellyttämää 5–6 viikon määräaikaa olisivat kyenneet noudattamaan ainoastaan eurooppalaiset yritykset sekä kyseisten tuotteiden kuljetuksesta että lopullisen tilauksen saannin jälkeen tarvittavasta valmistusajasta johtuen. Kantaja huomauttaa tältä osin, että Corus velvoitti sen hyväksymään muutoksia tilaukseen vielä kymmenen päivää ennen valmistuskuukautta. Näiden asianhaarojen vallitessa komission oli ristiriitaista katsoa, etteivät toimitusajat olleet oleellisia, ja tämän ohella kohdistaa tuottajiin moitteita sen vuoksi, että nämä sitoutuivat toimittamaan määrittämättömiä määriä tavaraa.

196 Dalmine kiistää myös näiden ja erityisesti riidanalaisen päätöksen 78 ja 80 kohdassa mainittujen todisteiden todistusvoiman. Komissio on sen mielestä tukeutunut virheellisesti tulkittuihin todisteisiin. Vallourecin sisäiset asiakirjat, joihin on

vedottu, eivät suinkaan osoita komission väitteiden totuudenmukaisuutta, vaan ainoastaan tuovat esiin olettamuksia sen seurauksista, että Corus sulkee Clydesdalen tuotantolaitoksensa. Näistä asiakirjoista ei löydy merkkiä sopimuksesta Ison-Britannian markkinoiden jakamisesta.

197 Dalmine korostaa, että olettamus kartellista on ristiriidassa sen kanssa, että Mannesmann teki toimitussopimuksen Corusin kanssa kolme vuotta vuonna 1990 tämän ja Vallourecin välillä käytyjen niiden keskustelujen jälkeen, joihin komission väite lainvastaisesta sopimuksesta nojautuu.

198 Dalmine kiistää osallistuneensa sopimukseen muiden eurooppalaisten tuottajien kanssa jakaakseen Ison-Britannian markkinat, vaikka sopimus olisikin ollut olemassa. Se huomauttaa, että riidanalaisen päätöksen mukaan Vallourec ja Corus sopivat vuosien 1990 ja 1991 välillä, että viimeksi mainittu varaa hankintansa yhteisössä toimiville tuottajille (ks. riidanalaisen päätöksen 110 perustelukappale). Kuten riidanalaisesta päätöksestä käy ilmi, nämä keskustelut eivät tarkoittaneet kantajaa, joten komissio ei voi syyttää tätä sopimukseen osallistumisesta. Komissio ei näin voi kohdistaa kantajaan moitteita toimitussopimuksen solmimisesta Corusin kanssa 4.12.1991.

199 Dalmine painottaa, että komission väitteen tueksi esitetyt todisteet koskevat pelkästään Vallourecia ja Corusia (ks. riidanalaisen päätöksen 78, 91, 110, 146 ja 152 perustelukappale). Dalmine katsoo olevansa kykenemätön puolustautumaan tehokkaasti tällaisia yksinomaan ulkopuolisiin tahoihin viittaavia todisteita vastaan.

200 Dalmine myös kyseenalaistaa komission näkemyksen, jonka mukaan se olisi myöhemmin liittynyt Vallourecin ja Corusin solmimaan sopimukseen, kun viimeksi mainittu aikoi vetäytyä markkinoilta ja luovuttaa saumattomien putkien tuotanto-

toimintansa. Riidanalaisen päätöksen 91 perustelukappaleessa mainitut todisteet viittasivat Corusin, Mannesmannin, Vallourecin ja Dalminen välillä 29.1.1993 pidettyyn kokoukseen. Nämä keskustelut kuitenkin edelsivät Mannesmannin ja Corusin välisen toimitussopimuksen solmimista, joka tapahtui 9.8.1993. Dalmine päättelee tästä, ettei 29.1.1993 eurooppalaisten tuottajien välillä ollut sopimusta. Tämän ohella komissio ilmeisesti kohdistaa moitteita kantajaan sen vuoksi, että tämä antoi suostumuksensa siihen, että Vallourec ostaa Corusin toiminnan. Kantaja sanoo olleensa täysin ulkopuolinen tässä operaatiossa. Sitä vastoin se ilmoittaa intressinään olleen markkina-alueen säilyttäminen Isossa-Britanniassa ja että tästä näkökulmasta se halusi jatkaa sileäpäisten putkien myyntiä Ison-Britannian markkinoilla sen jälkeen, kun Vallourec oli ostanut Corusin toiminnan.

201 Lisäksi komissio Dalminen mukaan havaitsi kartellin Vallourecin päätöksessä uudistaa Corusin saumattomien putkien tuotantotoiminnan oston jälkeen Corusin aiemmin Mannesmannin ja Dalminen kanssa solmimat toimitussopimukset, minkä Dalmine kiistää. Kantaja nimittäin korostaa, että kyse on Vallourecin päätöksestä, johon kantaja ei voinut vaikuttaa, ja että osapuolet päättivät asioista vapaasti omien kaupallisten intressiensä mukaisesti.

202 Dalmine toteaa vielä, että Corusin kanssa solmitun toimitussopimuksen vaikutus markkinoihin oli vähäpätöinen. Ison-Britannian markkinoilla myydystä noin 20 400 tonnista sileäpäisiä putkia ainoastaan 20 prosenttia jalostettiin kierteitetyiksi OCTG-standardiputkiksi (ks. riidanalaisen päätöksen liite 2). Nämä olivat vain 3 prosenttia Ison-Britannian kulutuksesta, 1,4 prosenttia kulutuksesta yhteisössä ja 0,08 prosenttia kulutuksesta maailmassa.

203 Komissio kiistää nämä väitteet. Sen mielestä mikään Corusin oikeutettu intressi ei olisi edellyttänyt kyseisten sopimusten solmimista.

204 Komission mukaan nämä toimitussopimukset kuuluivat perussääntöjen asiayhteyteen, kun niissä oli kyse kansallisten markkinoiden noudattamisesta ja kun niistä oli sovittu Eurooppa–Japani-klubissa (riidanalaisen päätöksen 146 perustelukappale). Kun Corus vuonna 1990 osittain luopui tiettyjen saumattomien putkien tuotannosta, Yhdistyneen kuningaskunnan suojalausekkeesta oli vaarassa tulla vanhentunut. Corus ja Vallourec ottivat ongelman esiin heinäkuussa 1990 neuvotteluissaan, jotka koskivat sen sopimuksen jatkamista, jolla Vallourec oli antanut Corusille luvan VAM-liitostekniikan käyttöön.

205 Komissio katsoo esittäneensä oikeudellisesti riittävästi todisteita kartellista näiden kahden yrityksen välillä. Se viittaa tältä osin Vallourecin huomautukseen, jonka otsikkona on "British Steelin kanssa 24.7.1990 pidetty kokous" ja johon riidanalaisen päätöksen 80 perustelukappaleessa on vedottu. Vallourecin huomautus "Strategiset pohdinnat", joka on mainittu samassa perustelukappaleessa, vahvistaa samoin komission väitteen.

206 Komissio ei hyväksy argumenttia ajasta, joka kului Vallourecin ja Corusin välisten vuoden 1990 keskustelujen sekä toisaalta tämän ja Mannesmannin välisen 9.8.1993 tapahtuneen sopimuksen allekirjoittamisen välissä. Se huomauttaa, ettei tässä tapauksessa voida sulkea pois kartellin mahdollisuutta ennen kuin Mannesmann teki toimitussopimuksen. Komissio korostaa, että joka tapauksessa EY 81 artiklan 1 kohdassa olevaa kieltoa sovelletaan kaikkiin sopimuksiin muodosta riippumatta. Se muistuttaa osoittaneensa riittävän seikkaperäisesti kansallisten markkinoiden noudattamisesta tehdyn sopimuksen olemassaolon riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomuksen yhteydessä.

207 Lisäksi riidanalaisen päätöksen 65, 67, 84 ja 91 perustelukappaleessa esitetyistä todisteista ilmenee selkeästi, että Vallourecin ja Corusin väliset vuonna 1990 käydyt keskustelut, jotka koskivat asteittaista vetäytymistä viimeksi mainitun markkinoilta ja sen Clydesdalen tehtaan sulkemista, liittyivät läheisesti sopimukseen kansallisten markkinoiden noudattamisesta.

208 Dalmine, joka liittyi sopimukseen kansallisten markkinoiden noudattamisesta, ilmoitti komission mukaan, että Corusin uudelleenjärjestelyistä aiheutuneet ongelmat oli ratkaistava Euroopan tasolla, ja piti hyödyllisenä toimitussopimuksen tekemistä Corusin kanssa samanaikaisesti Vallourecin ja Mannesmannin tekemien sopimusten kanssa. Dalmine oli komission käsityksen mukaan selvästi tietoinen siitä, että tällaisen toimitussopimuksen tekeminen osaltaan toteutti kansallisten markkinoiden jaosta tehtyä sopimusta ja myötävaikutti sen toiminnan koordinointiin sen välittömien kilpailijoidensa kanssa.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

209 Koska riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa huomioon otettu rikkomus perustui Corusin toimitussopimuksissa itsessään oleviin kilpailunrajoituksiin, näitä sopimuksia koskevat edellä edeltävien kanneperusteiden yhteydessä tehdyt huomautukset riittävät rikkomisen toteamiseen.

210 Oli nimittäin neljän eurooppalaisen tuottajan välillä vallinnut yhteisymmärrys todellisuudessa minkäasteista tahansa, kukin niistä allekirjoitti toimitussopimuksen, joka merkitsi kilpailun rajoittamista ja EY 81 artiklan rikkomista, joka on otettu huomioon riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa. Vaikka riidanalaisen päätöksen 2 artiklan 1 kohdassa todetaan, että toimitussopimukset on tehty "1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen yhteydessä", sen 111 perustelukappaleesta ilmenee selvästi, että näiden kilpailua rajoittavien sopimusten solmiminen itsessään muodostaa 2 artiklassa todetun rikkomuksen.

211 Vaikka siis katsottaisiinkin Dalminen näyttäneen toteen, että sen Corusin kanssa tekemä tavarantoimitussopimus oli objektiivisesti arvioituna sen kaupallisten intressien mukainen, ei tämä seikka kumoa komission väitettä sopimuksen

lainvastaisuudesta. Kilpailua rajoittavat menettelytavat ovat nimittäin hyvin usein yritysten yksityisten kaupallisten intressien mukaisia ainakin lyhytaikaisesti. Näiden toteamusten valossa ei ole tarpeen ratkaista osapuolten välistä erimielisyyttä siitä, mikä merkitys Corusille oli toimitusajoilla, koska Dalminen tältä osin esittämien perusteiden tarkoituksena on osoittaa Corusin kannalta olleen kaupallisesti katsoen johdonmukaista käyttää kolmea eurooppalaista tavarantoimittajaa.

212 Koska riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa huomioon otettu rikkomus on todettu oikeudellisesti riittävästi, ei ole välttämättä tarpeen tutkia komission perusteluja neljän eurooppalaisen tuottajan välisen yhteistoiminnan osalta. Ei myöskään ole tarpeen arvioida esillä olevan kanneperusteen tutkimiseksi kaikkia väitteitä, jotka Dalmine on esittänyt niiden toimitussopimusten ulkoisten merkkien osalta, joihin komissio vetoaa osoittaakseen yhteistoiminnan olleen todellista.

213 Koska kuitenkin yhteistoiminnan asteella neljän yhteisössä toimivan tuottajan välillä riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa huomioon otetun rikkomuksen osalta on merkitystä tutkittaessa tässä tapauksessa esitettyjä eräitä muita kanneperusteita, on se tutkittava.

214 Tässä yhteydessä on huomattava, että kokonaissuunnitelma, jolla pyritään yleisesti rajoittamaan kilpailua, voidaan katsoa yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi sopimukseksi (ks. vastaavasti edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 4027 kohta). Jos komissio näet osoittaa, että yritys kartelleihin osallistuessaan on tiennyt tai sen olisi pitänyt tietää, että näin tehdessään se tulee mukaan yhteen ainoaan sopimukseen, sen osallistuminen kyseisiin kartelleihin voi olla ilmaus liittymisestä tähän sopimukseen (ks. em. sementtitapauksessa annetun tuomion 4068 ja 4109 kohta).

215 Tältä osin 23.3.1990 päivätty asiakirja "VAM-sopimusta koskevat pohdinnat" on erityisen merkityksellinen. Otsikon "Skenaario II" alla Vallourecin johtaja Verluca puhuu mahdollisuudesta "saada japanilaiset olemaan puuttumatta Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoille ja hoitaa ongelma eurooppalaisten kesken". Hän jatkaa seuraavasti: "Tässä tapauksessa sileäpäiset putket tosiasiallisesti jaettaisiin [Mannesmannin], [Vallourecin] ja Dalminen kesken". Seuraavassa kappaleessa hän toteaa, että "olisi luultavasti syytä samalla sitoa [Vallourecin] myynti [Corusin] myymien VAM-tuotteiden hintaan ja määrään".

216 Kun otetaan huomioon, että tämä viimeksi mainittu ehdotus heijastaa tarkoin Vallourecin ja Corusin kuusitoista kuukautta myöhemmin tekemän sopimuksen keskeisiä ehtoja, on ilmeisen selvää, että Vallourec tosiasiallisesti hyväksyi tämän strategian ja että mainittu sopimus allekirjoitettiin sen toteuttamiseksi.

217 Lisäksi se seikka, että käytännöllisesti katsoen identtisen sopimuksen allekirjoittivat sitten Corus yhtäältä ja kukin Eurooppa–Japani-klubin muista jäsenistä toisaalta, eli Dalmine ja sitten Mannesmann, joten Corusin sileäpäisten putkien tarve jaettiin tosiasiallisesti kolmen muun Eurooppa–Japani-klubin jäsenen välillä elokuusta 1993 lukien, täsmälleen kuten Verluca oli ajatellut, vahvistaa, että nämä kolme sopimusta tehtiin siinä tarkoituksessa, että noudatettaisiin kyseisen klubin yhteistoiminnan puitteissa ehdotettua yhteistä strategiaa.

218 Tätä päätelmää tukevat todisteet, joihin komissio vetoaa riidanalaisessa päätöksessä ja erityisesti sen 91 perustelukappaleessa, jossa todetaan seuraavaa:

"[Corus] lähetti 21 päivänä tammikuuta 1993 Vallourecille (todennäköisesti myös [Mannesmannille] ja Dalminelle) ehdotusluonnoksen saumattomien putkien alan rakenneuudistussopimuksesta, josta keskusteltaisiin Heathrow'ssa 29 päivänä

tammikuuta 1993 pidetyssä Mannesmannin, Vallourecin, Dalminen ja [Corusin] kokouksessa (komission asiakirjavihon s. 4628 [eli asiakirjan, joka on otsikoitu 'Luonnos ehdotuksista saumattomien putkien rakennuudistusta koskevaksi sopimukseksi', ensimmäinen sivu]). Tässä ehdotuksessa todetaan seuraavaa: '[Corus] on ilmaissut aikomuksensa vetäytyä lopulta saumattomien putkien sektorilta. Se pyrkii tekemään tämän järjestelmällisesti ja kontrolloidusti välttääkseen keskeytykset putkien toimituksessa asiakkailleen ja auttaakseen tuottajia, jotka saavat tämän liiketoiminnan, säilyttämään tilauskannan. — — Viimeksi kuluneiden kuuden kuukauden aikana on käyty keskusteluja [Corusin] ja muiden varojen hankkimisesta [Corusilta] kiinnostuneiden tuottajien välillä ja [Corus] uskoo, että vallitsee yhteisymmärrys siitä, että edetään tässä asiakirjassa kuvatuin tavoin).' Yksi ehdotuksista oli, että Vallourecille siirrettäisiin OCTG-tuotantotoiminta jatkamalla voimassa olevia, [Corusin] ja Vallourecin sekä [Mannesmannin] ja Dalminen sileäpäisiä putkia koskevia toimitussopimuksia ja säilyttämällä samat osuudet. Samana päivänä pidetyssä [Mannesmannin] ja [Corusin] kokouksessa [Mannesmann] 'suostui siihen, että Vallourec ottaisi johtoaseman OCTG-toiminnan tulevassa omistuksessa' (komission asiakirjavihon s. 4626 [eli Corusin Davisin Vallourecin Patrierille 22.1.1993 lähettämän faksin ainoa sivu]). Dalminen asiakirjassa, jonka otsikkona on 'Saumattomien teräsputkien järjestelmä Euroopassa ja markkinakehitys' ('Seamless steel tube system in Europe and market evolution') ja joka on toistettu komission asiakirjavihon sivulla 2051 (komission asiakirjavihon s. 2053) touko- ja elokuulta 1993 todettiin, että kaikkia hyödyttävä ratkaisu [Corusin] ongelmaan olisi mahdollista löytää vain Euroopan tasolla. Myös Dalmine hyväksyi siis sen, että tuotantolaitos siirtyisi Vallourecin omistukseen".

219 Lisäksi on todettava, että muistiossaan "Strategisia pohdintoja", jota siteerataan riidanalaisen päätöksen 80 perustelukappaleessa, Vallourec on nimenomaisesti ajatellut mahdollisuutta, että Dalmine ja Mannesmann olisivat sen kanssa yhteistyössä sileäpäisten putkien toimittamisessa Corusille. Lisäksi komissio nojautuu riidanalaisen päätöksen 59 perustelukappaleessa asiakirjaan "g) japanilainen" ja erityisesti sen neljännellä sivulla olevaan kalenteriin (komission asiakirjavihon s. 4912). todetakseen, että eurooppalaiset tuottajat pitivät valmistelevia kokouksia ennen japanilaisten tuottajien tapaamista koordinoidakseen kantansa ja esittääkseen yhteisiä ehdotuksia Eurooppa–Japani-klubissa.

220 Asiakirjatodisteista, joihin komissio vetoaa riidanalaisessa päätöksessä ja jotka on mainittu edellä, ilmenee, että neljä yhteisön tuottajaa tapasivat tosiasiallisesti koordinoidakseen kantansa Eurooppa–Japani-klubissa ennen klubin mannertenvälisiä kokouksia ainakin vuonna 1993. On myös näytetty toteen, että Corusin Clydesdalessa sijaitsevan kierteityslaitoksen sulkeminen ja se, että Vallourec otti sen haltuunsa, sekä se, että Dalmine ja Mannesmann toimittivat tälle yritykselle sileäpäisiä putkia, ovat olleet keskustelujen kohteena näissä kokouksissa. Näin ollen ei ole ajateltavissa, että Dalmine olisi voinut olla tietämätön Vallourecin laatiman strategian sisällöstä ja siitä, että sen toimitussopimus Corusin kanssa kuului laajempaan kilpailunvastaiseen sopimukseen, joka vaikutti sekä kierteitettyjen standardiputkien että sileäpäisten putkien markkinoihin.

221 Dalminen väitteestä, jonka mukaan kolmas, Mannesmannin ja Corusin välinen toimitussopimus tehtiin paljon myöhemmin kuin kaksi muuta, joten komissio ei voinut päätellä siitä yhden ainoan rikkomisen olemassaoloa, jossa neljä eurooppalaista tuottajaa olivat mukana, on todettava, ettei se, että Mannesmannin ja Corusin välillä ei ollut toimitussopimusta ennen vuotta 1993, horjuta komission väitettä sen tavoitteen osalta, joka kolmella muulla toimittajalla eli Corusilla, Vallourecilla ja Dalminella oli näiden allekirjoittaessa kaksi muuta sopimusta vuonna 1991. Vaikka sileäpäisten putkien toimitusten jakamisstrategia pantiin täytäntöön täysin vasta siitä lähtien, kun Corusilla oli kolme toimittajaa, kahden muun sopimuksen allekirjoittaminen oli tämän hankkeen osittaista täytäntöönpanoa sen täydellistä toteuttamista ennakoiden.

222 Lisäksi kuten komissio totesi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, 21.1.1993 päivätyssä asiakirjassa, jonka otsikko on "Luonnos ehdotuksista saumattomien putkien rakenneuudistusta koskevaksi sopimukseksi", oleva viittaus siihen, että Mannesmann toimitti jo sileäpäisiä putkia Corusille, vaikka se ei todellakaan ole ristiriidassa sen kanssa, että Corus ja Mannesmann allekirjoittivat toimitussopimuksen elokuussa 1993, kuten Dalmine väittää, tukee komission analyysia. Vaikka komissio on varovaisesti katsonut riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitetun rikkomisen olemassaolon Mannesmannin osalta alkaneen vasta 9.8.1993, koska se, että se allekirjoitti Corusin kanssa toimitussopimuksen tuona päivänä, on varma todiste sen osallistumisesta rikkomiseen, niin edellä esitetystä viittauksesta

ilmenee, että tosiasiallisesti Mannesmann toimitti Corusille sileäpäisiä putkia tammikuusta 1993 alkaen.

223 Todisteista, joihin komissio vetoaa riidanalaisessa päätöksessä, ilmenee siis, että Vallourec on laatinut Yhdistyneen kuningaskunnan markkinoiden suojaamista koskevan strategian ja tehnyt Corusin kanssa toimitussopimuksen, joka mahdollisti ensimmäistä kertaa sen täytäntöönpanemisen. Tämän jälkeen Dalmine ja Mannesmann liittyivät siihen, mitä osoittaa se, että nämä kaksi yritystä tekivät toimitussopimuksen Corusin kanssa.

224 Edellä todetun valossa on todettava, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä perustellusti katsonut toimitussopimusten muodostavan riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitetun kilpailusääntöjen rikkomisen ja osoittavan siten sen oikeudellisesti katsoen riittävällä tavalla. On myös kaiken varalta huomautettava, että komission täydentävät todisteet vahvistavat sen väitteen oikeutuksen, jonka mukaan kyseiset sopimukset kuuluivat laajempaan yhteiseen eurooppalaiseen toimintatapaan, joka koski kierteitettyjä OCTG-standardiputkia.

225 Mitä tulee väitteisiin Dalminen ja Corusin sopimuksen vähäisestä kilpailua rajoittavasta merkityksestä, on riittävää todeta, että jos tämä katsotaan toteennäytetyksi, asia ei vaikuta riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitetun kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloon, koska sopimuksen ja sillä toimeenpantavaksi tavoitellun strategian kilpailua rajoittava luonne on näytetty toteen.

226 Tämän johdosta kanneperusteet, jotka koskevat kartellia ja Dalminen osallistumista tähän, hylätään.

Kanneperusteet, jotka koskevat relevantteja markkinoita ja yhteyttä riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen

— Asianosaisten lausumat

227 Dalmine korostaa, että Corusin toimitussopimukset koskivat relevantteihin markkinoihin kuulumattomia tuotteita. Tämän vuoksi komissio ei näiden sopimusten suhteen voi perustellusti tulla siihen tulokseen, että kilpailu kyseisillä markkinoilla rajoittuu.

228 Se täsmentää komission katsoneen Corusin toimitussopimusten kuuluvan riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa lainvastaiseksi todetun markkinoiden noudattamista koskevan sopimuksen yhteyteen. Tällainen arvio merkitsee kaiken järjen mukaan, että nämä sopimukset vaikuttavat kilpailuun samoilla tuotemarkkinoilla kuin riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettu sopimus. Dalminen mukaan näin ei kuitenkaan ole: toimitussopimukset koskivat muita kuin riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetussa sopimuksessa käsiteltyjä tuotteita. Ne nimittäin koskivat 80-prosenttisesti sileäpäisiä putkia, jotka oli tarkoitettu jalostettaviksi OCTG-erikoisputkiksi, kun taas Eurooppa–Japani-klubissa tehty sopimus koski ainoastaan OCTG-standardiputkia. Komission päättely on siis virheellistä ja riidanalainen päätös puutteellisesti perusteltu.

229 Dalmine väittää, etteivät Corusin kanssa tehdyt toimitussopimukset olleet riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen toteuttavia toimia. Sen mielestä Vallourecin ja Corusin välillä solmituksi väitetyn sopimuksen tarkoituksena ei voinut olla estää japanilaisten tuottajien pääsy markkinoille, sillä näillä jo oli merkittäviä osia markkinoista Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Lisäksi komission esittämät todisteet osoittavat, ettei Vallourec ollut vakuuttunut siitä, että Clydesdalen tehtaan sulkeminen voisi lisätä japanilaisten tuottajien kilpailua näillä markkinoilla.

230 Dalmine huomauttaa, että vuodesta 1991 lähtien Corus hankki sileäpäiset putket ulkomaisilta tuottajilta. Näin ollen enää ei ollut kyse "kotimaisesta" tuotannosta Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kuten se määritellään kansallisten markkinoiden kunnioittamista Eurooppa–Japani-klubissa koskevassa perussääntöjen osiossa. Niinpä riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappaleessa olevassa taulukossa on väärin liittää Vallourecin, Mannesmannin ja Dalminen sileäpäisten putkien myynti Corusille "kotimaisen tuottajan" osuuteen.

231 Toissijaisena vaihtoehtona Dalmine väittää, että siinä tapauksessa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että sen toimitussopimus Corusin kanssa kytkeytyy riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettuun rikkomukseen, virheet perusteissa, joihin 2 artiklassa todetun rikkomisen toteaminen nojautuu, vaikuttavat yhtä lailla 1 artiklan pätevyyteen.

232 Komissio katsoo tuoneensa riidanalaisen päätöksen 146–155 perustelukappaleessa riittävästi esiin järjestelyn, jolla toimitussopimuksin pyrittiin toteuttamaan perussääntöjä, jotka koskivat kansallisten markkinoiden kunnioittamista, josta oli määrätty Eurooppa–Japani-klubissa.

233 Dalminen niiden väitteiden osalta, jotka perustuvat Yhdistyneen kuningaskunnan hintatasoon, komissio toistaa pitävänsä tätä korkeana.

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

234 Aluksi on huomattava komission todenneen kaksi erillistä rikkomista, jotka vaikuttavat kahden läheisen tuotteen markkinoihin, riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklassa. Ei sinänsä olekaan lainvastaista, että riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa

huomioon otetun rikkomisen toteamisessa relevantit markkinat ovat sileäpäisten putkien markkinat, kun taas riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa huomioon otetun rikkomisen toteamisessa relevantit markkinat ovat kierteitettyjen OCTG-standardiputkien markkinat päätöksen 29 perustelukappaleessa mainittujen relevanttien markkinoiden määritelmien mukaisesti.

235 Tältä osin yhteisön oikeus ei estä komissiota toteamasta yhdessä ja samassa päätöksessä kahta erillistä EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista. Kyseessä olevat taloudelliset tilanteet voivat näet olla monimutkaisia, jolloin kaksi rikkomista voi vaikuttaa kahteen itsenäiseen mutta toisiinsa kytköksissä olevaan markkinaan siten, että on johdonmukaista määrätä seuraamus yhdessä ja samassa päätöksessä siksi, että nämä rikkomisetkin ovat erillisiä mutta toisiinsa kytköksissä.

236 Niinpä tässä tapauksessa komissio on kuvannut tilannetta, jossa eurooppalaisten tuottajien välisiä sopimuksia, jotka vaikuttavat Ison-Britannian sileäpäisten putkien markkinoihin, on tehty ainakin osaksi tarkoituksena suojata tuotantoprosessin myöhempään vaiheeseen kuuluvien kierteitettyjen OCTG-standardiputkien Ison-Britannian markkinoita japanilaiselta tuonnilta. Komissio ei olisi voinut ottaa riittävästi huomioon kaikkia tutkinnassa havaitsemiaan seikkoja ottamatta esille näillä kaksilla markkinoilla vallitsevia erilaisia kilpailua rajoittavia käytäntöjä (ks. ex analogia ja valituksenakin asia T-5/02, Tetra Laval v. komissio, tuomio 25.10.2002, Kok. 2002, s. II-4381, 142–147 ja 154–162 kohta).

237 Mitä taas tulee Dalminen moitteisiin kahden sanktioidun rikkomisen välisestä kytköksestä, on todettava, ettei niillä voi olla vaikutusta riidanalaisen päätöksen 2 artiklan perusteltavuuteen, koska siinä todettu rikkominen on näytetty oikeudellisesti katsoen riittävästi toteen toimitussopimusten pelkän sanamuodon nojalla (ks. edellä 178–192 kohta). Nämä väitteet on kuitenkin tutkittava siltä osin kuin komissio tukeutuu kahden rikkomisen väliseen yhteyteen osoittaakseen riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen ja siltä osin kuin se on siihen vedonnut määrittäessään sakon määrää riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappaleessa.

238 Edellä 178 kohdassa in extenso lainatun 111 perustelukappaleen sanamuodosta seuraa, että eräs siinä kuvatun kartellin päämääristä oli tosiasiassa Ison-Britannian OCTG-standardiputkien markkinoiden suojaaminen perussääntöjen puitteissa mutta että sillä oli tämän ohella tavoite ja erilliset kilpailua rajoittavat vaikutukset Ison-Britannian sileäpäisten putkien markkinoiden suhteen. Siksi on katsottava komission perustelleen oikeudellisesti katsoen riittävästi päättelynsä riidanalaisessa päätöksessä todetun kahden rikkomisen välisen yhteyden osalta.

239 Dalminen niiden väitteiden osalta, joiden mukaan Corus ei enää ollut kotimainen kierteitettyjen OCTG-standardiputkien tuottaja, koska se osti sileäpäiset putkensa muilta eurooppalaisilta tuottajilta, Vallourecin huomautuksista ilmenee, että niiden laatija Verluca oli optimistisempi, mitä tulee japanilaisten tuottajien mahdollisuuteen noudattaa perussääntöjä siinä tapauksessa, että Corus suostuu hankkimaan yksinomaan yhteisöalkuperää olevia sileäpäisiä putkia, ei niinkään siinä tapauksessa, että se tuo muilta mantereilta peräisin olevia sileäpäisiä putkia. Koska Corus niin ollen päätti sulkea kierteitystehtaansa Clydesdalessa, suositeltu ratkaisu Ison-Britannian markkinoiden suojaamiseen eli brittiläistä alkuperää olevien sileäpäisten putkien jalostaminen kierteitetyiksi putkiksi vältettiin; tämä ei kuitenkaan merkinnyt, että yrityksiä suojata Ison-Britannian markkinoita japanilaisilta tuottajilta pidettiin mahdottomina, kuten Dalmine esittää.

240 Sitä vastoin asiakirjoista käy ilmi, että Vallourecin oli tarpeen etsiä toista ratkaisua, joka mahdollisti paremmin vallitsevan tilanteen säilymisen. Vallourecin laatima ratkaisu tavoitteen saavuttamiseksi oli yksinomaan yhteisöalkuperää olevien sileäpäisten putkien toimitukset Corusille. Sillä, oliko ratkaisu tehokas, ei ole merkitystä, koska todisteista ilmenee, että eräs eurooppalaisten tuottajien päämääristä sopimusten allekirjoituksessa oli Ison-Britannian kotimaanmarkkinoilla vallinneen tilanteen säilyttäminen suhteessa japanilaisiin (ks. edellä 213 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

241 Samoista syistä on hylättävä Dalminen väite siitä, että oli väärin ottaa huomioon Vallourecin, Mannesmannin ja Dalminen sileäpäisten putkien myynti Corusille "kotimaista valmistajaa" koskevassa osassa riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappaleessa olevassa taulukossa. Tämä huomioiminen nimittäin vastaa eurooppalaista alkuperää olevien Corusin ja sittemmin TISL:n (Vallourecin tytäryhtiö) kierteityttämien sileäpäisten putkien rinnastamista brittiläistä alkuperää oleviin kierteitettyihin putkiin.

242 Komission arviota — sellaisena kuin se ilmenee päätöksen 111 perustelukappaleesta — riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todetusta rikkomisesta ei myöskään kyseenalaista se, että ainoastaan yksi osa toimitussopimuksissa tarkoitetuista sileäpäisistä putkista jalostettiin OCTG-standardiputkiksi ja että toinen osa oli tarkoitettu kierteitettyjen OCTG-erikoisputkien valmistukseen. Jos nimittäin katsotaan toteen näytetyksi, että tietty osa näistä sileäpäisistä putkista jalostettiin OCTG-standardiputkiksi, kyseisten kahden rikkomisen välinen kytkös on osoitettu, ja niin muodoin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todetun rikkomisen olemassaolo tukee päätöksen 1 artiklassa todetun rikkomisen olemassaoloa.

243 Dalminen itsensä mukaan kuitenkin 20 prosenttia sen ja Corusin tekemän toimitussopimuksen puitteissa toimitetuista sileäpäisistä putkista oli tarkoitettu jalostettavaksi kierteitetyiksi standardiputkiksi. Sopimusehdot ja myös Corusin Vallourecin ja Mannesmannin kanssa tekemien sopimusten ehtojen 6 kohdan b alakohdassa näet vahvistetaan, että OCTG-standardiputkien (buttress threaded casing) ja OCTG-erikoisputkien (VAM) myynti oli otettu huomioon määritettäessä hintaa, joka Corusin oli maksettava sileäpäisistä putkista; tämä määritysmenetelmä on mielekäs vain, jos tietty osuus näin toimitetuista sileäpäisistä putkista oli jalostettava OCTG-standardiputkiksi.

244 Kaiken varalta on silti todettava, että riidanalaisen päätöksen 164 perustelukappaleen ensimmäisessä virkkeessä oleva komission väite, jonka mukaan toimitussopimukset, jotka muodostavat päätöksen 2 artiklassa tarkoitetun rikkomisen, olivat pelkkä 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen toteuttamistoimi, on kohtuuton, koska tämä toteuttamistoimi oli toisen rikkomisen eräs tavoite useiden erillisten mutta toisiinsa

kytkeytyneiden tavoitteiden ja kilpailua rajoittavien vaikutusten joukossa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi edellä 111 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa JFE Engineering ym. vastaan komissio (569 kohta ja sitä seuraavat kohdat), että komissio jätti huomiotta yhdenvertaisen kohtelun periaatteen, kun se ei ottanut huomioon riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todettua rikkomista eurooppalaisille tuottajille määrättyjen sakkojen määrää vahvistettaessa huolimatta siitä, että kyseisen rikkomisen tavoite ja vaikutukset ylittivät niiden annin Eurooppa–Japani-sopimuksen pysyvyydelle (ks. erityisesti mainitun tuomion 571 kohta).

245 Vaikka edellisessä kohdassa mainittu epäyhdenvertainen kohtelu lopulta oikeutti alentamaan japanilaisille kantajille määrättyjä sakkoja, sen taustalla oleva arviointivirhe ei anna perustetta kumota riidanalaisen päätöksen 2 artiklaa eikä myöskään 1 artiklaa nyt käsiteltävänä olevan kanteen yhteydessä.

246 Edellä todetusta seuraa, että kanneperusteet, jotka koskevat relevantteja markkinoita ja riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklassa todettujen kahden rikkomisen välistä yhteyttä, on hylättävä. Tämän johdosta riidanalaisen päätöksen 2 artiklan kumoamista koskevaa vaatimusta ei voida hyväksyä.

Vaatimus sakon kumoamisesta tai alentamisesta

247 Dalmine viittaa aiemmin esitettyihin kanneperusteisiin ja vaatii kumottavaksi riidanalaisen päätöksen 4 artiklaa, jossa sille määrättiin 10,8 miljoonan euron suuruinen sakko, sekä päätöksen 156–175 perustelukappaletta. Lisäksi se vaatii sille määrätyn sakon alentamista. Kantaja moittii komissiota tässä yhteydessä siitä, ettei tämä ole asianmukaisesti soveltanut perusteita, jotka koskevat sakon määrän määrittämistä, ja erityisesti asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja EHTY:n perustamissopimuksen 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavia suuntaviivoja (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat) sekä yhteistyötiedonantoa.

1. *Rikkomisen vakavuus*

248 Dalmine kyseenalaistaa komission arvion tehdyn rikkomisen vakavuuden osalta.

Relevanttien markkinoiden määrittäminen ja kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset

Asianosaisten lausumat

249 Dalmine on tyytymätön siihen, ettei komissio ole täysin ottanut huomioon rikkomisen vaikutuksia sen vakavuutta arvioidessaan, kuten suuntaviivoissa edellytetään (1 kohdan A alakohta). Tässä tapauksessa komissio on sen mukaan tutkinut vaikutuksia rajoittumatta relevantteihin markkinoihin, kuten sen olisi pitänyt tehdä.

250 Dalmine muistuttaa, että relevantit tuotemarkkinat ovat OCTG-standardiputkien ja hankekohtaisten siirtoputkien markkinat. Maantieteellisesti komissio totesi, että ensin mainittujen tyyppisten tuotteiden markkinat ovat maailmanlaajuiset ja että toiseksi mainittujen markkinat "vähintäänkin Euroopan laajuiset" (riidanalaisen päätöksen 35 ja 36 perustelukappale). Silti komissio Dalminen mielestä sivuutti tämän relevanttien markkinoiden määritelmän ja arvioi rikkomisen merkittävyyttä ottamalla huomioon yksinomaan relevanttien tuotteiden myynnin yhteisön markkinoilla.

251 OCTG-standardiputkien osalta komission olisi pitänyt käyttää viitteenä maailmanmarkkinoita. Se olisi päätynyt siihen, että riidanalaisen päätöksen saajien myynti oli kaikkiaan 13,5 prosenttia relevanteista markkinoista, jolloin myynti Euroopan markkinoilla oli 0,75 prosenttia kyseisistä markkinoista.

252 Hankekohtaisten siirtoputkien osalta relevanttien markkinoiden maantieteellinen rajaaminen Eurooppaan ei kantajan mukaan voi toimia perusteena sille, että arviointi rajataan pelkästään yhteisön alueeseen. Komission olisi pitänyt sisällyttää arviointiinsa sanktioidun rikkomuksen muodostavan kartellin vaikutukset merellä oleviin Norjan alueisiin.

253 Lisäksi Dalmine kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, että tämä tukeutui siihen, että Saksa, Ranska, Italia ja Yhdistynyt kuningaskunta muodostivat enemmistön relevanttien tuotteiden kulutuksesta yhteisössä (riidanalaisen päätöksen 161 perustelukappale). Kyseessä olevien kahden tuotteen osalta relevantit maantieteelliset markkinat ovat paljon laajemmat kuin yhteisön alue.

254 Dalmine huomauttaa lopuksi, että sen kotimaanmarkkinoilla Italiassa kansallisten markkinoiden kunnioittamista koskevien perussääntöjen noudattamista tarkoittavalla sopimuksella, joka solmittiin Eurooppa–Japani-klubissa, on naurettavan vähäinen vaikutus OCTG-putkien myyntiin yleensä. Koska komissio ei hankekohtaisten siirtoputkien osalta ilmaissut kantaansa niiden korvattavuudesta hitsatuilla putkilla, ei ole mahdollista todentaa sopimuksen todellista vaikutusta.

255 Komissio vastaa tähän määrittäneensä sakon määrän asetuksen N:o 17 säännösten mukaisesti. Sakon perusmäärä määrättiin rikkomuksen vakavuuden ja keston perusteella.

256 Komissio muistuttaa, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen kohteena olevat putket muodostavat ainoastaan osan öljy- ja kaasuteollisuuden käyttöön tarkoitetuista saumattomista putkista. Riidanalaisen päätöksen saaneiden yritysten yhteisöön myymät OCTG-standardiputket ja hankekohtaiset siirtoputket muodostivat 19 prosenttia yhteisön OCTG-putkien ja saumattomien siirtoputkien kulutuksesta, kun taas ne OCTG-putket ja siirtoputket, joita sopimus ei koskenut, kattoivat yli 50 prosenttia yhteisön kulutuksesta, ja yli 21 prosenttia kulutuksesta muodostui tuonnista muista kolmansista maista kuin Japanista.

257 Tämän ohella komissio toteaa selvästi myöntäneensä rikkomisen rajallisen vaikutuksen markkinoihin. Se myös painottaa arviointinsa keskittyneen yhteisön markkinoihin ilman, että tämä olisi ristiriidassa OCTG-putkimarkkinoiden maantieteellisen määrittelyn kanssa (riidanalaisen päätöksen 35 perustelukappale).

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

258 Asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan mukaan komissio voi määrätä sakon, joka on vähintään 1 000 ja enintään 1 000 000 euroa taikka tätä suurempi mutta enintään 10 prosenttia kunkin rikkomukseen osallisen yrityksen edellisen tilikauden liikevaihdosta. Sakon suuruutta näiden rajojen sisällä määrättäessä on säännöksen mukaan otettava huomioon rikkomuksen vakavuuden lisäksi sen kesto.

259 Asetuksessa N:o 17, oikeuskäytännössä ja suuntaviivoissa ei kuitenkaan sanota, että sakot on asetettava suoraan kyseessä olevien markkinoiden koon perusteella, sillä tämä on vain yksi monista merkityksellisistä tekijöistä. Oikeuskäytännössä tulkitun

asetuksen N:o 17 mukaisesti nimittäin yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätyn sakon määrän on oltava oikeassa suhteessa rikkomiseen kokonaisuutena arvioituna ja kun otetaan huomioon muun muassa rikkomisen vakavuus (ks. vastaavasti asia T-83/91, Tetra Pak v. komissio, tuomio 6.10.1994, Kok. 1994, s. II-755, Kok. Ep. XVI, s. II-1, 240 kohta ja ex analogia asia T-229/94, Deutsche Bahn v. komissio, tuomio 21.10.1997, Kok. 1997, s. II-1689, 127 kohta). Kuten yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut yhdistetyissä asioissa 100/80–103/80, Musique diffusion française ym. vastaan komissio, 7.6.1983 antamassaan tuomiossa (Kok. 1983, s. 1825, Kok. Ep. VII, s. 133), rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi on otettava huomioon lukuisia seikkoja, joiden luonne ja merkittävyys vaihtelevat sen mukaan, minkä tyyppisestä rikkomisesta kulloinkin on kysymys ja mitkä ovat kyseiseen rikkomiseen liittyvät erityisolosuhteet (ks. myös ex analogia em. asia Deutsche Bahn v. komissio, tuomion 127 kohta).

260 Lisäksi on huomattava, että vaikka komissio ei olekaan nimenomaisesti maininnut riidanalaisessa päätöksessä suuntaviivoja, se on silti määrittänyt kantajalle annetun sakon määrän siinä määrätyn laskutavan mukaisesti.

261 Vaikka komissiolla onkin harkintavaltaa sakon määrää vahvistaessaan (asia T-150/89, Martinelli v. komissio, tuomio 6.4.1995, Kok. 1995, s. II-1165, 59 kohta ja ex analogia edellä 259 kohdassa mainittu asia Deutsche Bahn v. komissio, tuomion 27 kohta), se ei voi poiketa säännöistä, jotka se on itse määrännyt (edellä 162 kohdassa mainittu asia Hercules Chemicals v. komissio, tuomion 53 kohta, vahvistus yhteisöjen tuomioistuimen 8.7.1999 antamassa tuomiossa asiassa C-51/92 P, Hercules Chemicals v. komissio, Kok. 1999, s. I-4235 oikeuskäytäntöviittauksineen). Komission onkin sakon määrää vahvistaessaan todella otettava huomioon sakkojen laskennassa sovellettavat suuntaviivat ja erityisesti seikat, jotka siinä on todettu velvoittavasti. Komission harkintavalta ja sen rajat eivät missään tapauksessa ennakolta rajaa yhteisön tuomioistuinten täyttä toimivaltaa asian ratkaisemisessa.

262 Suuntaviivojen 1 A kohdan mukaan sakkoa määritettäessä "rikkomuksen vakavuuden arvioinnissa on otettava huomioon sen laatu, sen todellinen vaikutus markkinoihin, jos se on mitattavissa, ja laajuus asian kannalta merkityksellisillä maantieteellisillä markkinoilla". Riidanalaisen päätöksen 159 perustelukappaleessa komissio toteaa ottaneensa huomioon nämä kolme perustetta rikkomisen vakavuutta määrittäessään.

263 Komissio nojautuu riidanalaisen päätöksen 159 perustelukappaleessa silti keskeisesti yritysten menettelyn rikkomusluonteeseen perustellessaan päätelmäänsä siitä, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettu rikkomus on "erittäin vakava". Tältä osin se on vedonnut sanktioidun markkinoidenjakosopimuksen vakavasti kilpailua sisämarkkinoilla rajoittavaan ja näille haitalliseen luonteeseen, laittomuuksien tahallisuuteen ja kilpailun rajoittamiseksi luodun järjestelmän salaiseen ja institutionalisoituneeseen luonteeseen. Komissio on niin ikään ottanut huomioon tässä samassa 161 perustelukappaleessa sen, että "kyseiset neljä jäsenvaltiota muodostavat pääosan saumattomien OCTG-[putkien] ja [siirtoputkien] kulutuksesta yhteisössä ja näin ollen laajat maantieteelliset markkinat".

264 Sitä vastoin komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 160 perustelukappaleessa, että "rikkomuksen todellinen vaikutus markkinoihin on ollut rajallinen", sillä kummatkin erityistuotteet, jotka se kattaa, eli OCTG-standardiputket ja hankekohtaiset siirtoputket muodostavat vain 19 prosenttia yhteisön OCTG-putkien ja saumattomien siirtoputkien kulutuksesta ja että hitsatut putket voivat kattaa osan saumattomien putkien kysynnästä tekniikan kehittymisen johdosta.

265 Riidanalaisen päätöksen 162 perustelukappaleessa komissio luokiteltuaan tämän rikkomisen "erittäin vakavaksi" 161 perustelukappaleessa lueteltujen seikkojen perusteella huomauttikin, että riidanalaisen päätöksen saajat myyvät kyseisiä tuotteita kyseisissä neljässä jäsenvaltiossa suhteellisen vähän (73 miljoonalla eurolla vuodessa). Tämä viittaus vaikutuksen kohteena olleiden markkinoiden kokoon on

sen arvion mukainen, joka koskee rikkomisen vähäistä vaikutusta markkinoihin ja joka on esitetty riidanalaisen päätöksen 160 perustelukappaleessa.

266 On tutkittava, onko edellä esitetty komission lähestymistapa lainvastainen, kun otetaan huomioon Dalminen sitä vastaan esittämät väitteet.

266 Dalminen niiden väitteiden osalta, jotka koskevat relevantteja markkinoita, on todettava, että riidanalaisen päätöksen 35 ja 36 perustelukappaleessa todetaan kyseessä olevien maantieteellisten markkinoiden määritelmän tarkoittavan markkinoita sellaisina kuin niiden pitäisi normaalisti olla olemassa, lukuun ottamatta lainvastaisia sopimuksia, joiden tavoitteena tai vaikutuksena on niiden keinotekoinen jakaminen. Riidanalaisesta päätöksestä kokonaisuutena ja erityisesti päätöksen 53–77 kohdasta seuraa, että japanilaisten ja eurooppalaisten tuottajien menettely kullakin kansallisilla markkinoilla tai eräissä tapauksissa maapallon tietyn alueen markkinoilla oli määrätty erityissäännöin, jotka vaihtelivat markkinoiden mukaan ja olivat seurausta Eurooppa–Japani-klubissa käydyistä kaupallisista neuvotteluista.

268 Näin ollen on asiaankuulumattomina hylättävä Dalminen väitteet riidanalaisen päätöksen kahdeksan saajan näiden tuotteiden myynnin maailmanmarkkinoiden ja Euroopan markkinoiden pienistä osuuksista OCTG-standardiputkissa ja hankekohtaisissa siirtoputkissa. Nimittäin juuri se, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetun rikkomisen päämääränä ja ainakin jossain määrin myös vaikutuksena oli sulkea kukin päätöksen saajista muiden kotimaanmarkkinoilta, joihin lukeutuvat Euroopan yhteisöjen neljän suurimman jäsenvaltion markkinat teräsputkien kulutuksessa, mikä tekee rikkomisesta "erittäin vakavan" riidanalaisessa päätöksessä olevan arvion mukaan.

269 Dalminen väitteet OCTG-standardiputkien myynnin pienuudesta ja hitsattujen putkien tärkeästä merkityksestä hankekohtaisten siirtoputkien kanssa kilpailevina tuotteina sen omilla kotimarkkinoilla ovat vailla merkitystä, koska sen osallistuminen markkinoiden jakoa tarkoittavaan kilpailusääntöjen rikkomiseen on seurausta sen antamasta sitoumuksesta olla myymättä riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuja tuotteita muille markkinoille. Vaikka siis katsottaisiinkin seikkojen, joihin se vetoaa, tulleen oikeudellisesti katsoen riittävästi toteennäytetyiksi, ne eivät saata kyseenalaiseksi komission lopputulemaa Dalminen rikkomuksen vakavuuden suhteen.

270 Lisäksi on huomattava, että komissio on nimenomaan maininnut riidanalaisen päätöksen 160 perustelukappaleessa rikkomisen konkreettista vaikutusta markkinoihin rajoittavana tekijänä sen seikan — johon Dalmine vetoaa —, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todettu kilpailusääntöjen rikkominen koskee ainoastaan kahta erityistuotetta eli OCTG-standardiputkia ja hankekohtaisia siirtoputkia eikä kaikkia OCTG-putkia ja siirtoputkia (ks. edellä 264 kohta). Samalla tavoin komissio viittaa tuossa samassa 160 perustelukappaleessa hitsattujen putkien taholta tulevaan kasvavaan kilpailuun (ks. niin ikään 264 kohta edellä). Tämän vuoksi on todettava, että komissio on jo ottanut nämä seikat huomioon arvioinnissaan rikkomisen vakavuudesta riidanalaisessa päätöksessä.

271 Edellä todetun valossa on katsottava, että edellä 265 kohdassa mainittu vakavuuden perusteella määrätyn summan alentaminen 50 prosenttiin vähimmäissummasta, joka tavallisesti määrätään "erittäin vakavasta" rikkomuksesta, ottaa riittävästi huomioon rikkomuksen rajallisen vaikutuksen tässä tapauksessa kyseessä oleviin markkinoihin.

272 Tältä osin on muistettava myös, että sakkojen on täytettävä varoitustehtävä kilpailun alalla (ks. tältä osin sakkojen laskennassa sovellettavien suuntaviivojen 1 A kohdan neljäs alakohta). Kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen adressaattiyritysten

suuri koko, joka on todettu riidanalaisen päätöksen 165 kohdassa (ks. myös 281 kohta ja sitä seuraavat kohdat), rikkomisen vakavuuden perusteella vahvistetun määrän huomattavasti suurempi alentaminen olisi voinut riistää sakoilta niiden varoittavan vaikutuksen.

Yritysten yksilöllisen menettelyn arvioiminen ja se, ettei yrityksiä eroteltu niiden koon perusteella

Asianosaisten lausumat

273 Dalmine kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, ettei tämä kiinnittänyt huomiota kunkin yrityksen yksilölliseen menettelyyn ja kokoon. Suuntaviivojen mukaan komission on määrättävä sakon suuruus näiden seikkojen mukaan.

274 Dalminen mukaan sen oma asema markkinoilla oli marginaalinen. OCTG-standardiputket muodostivat vain 7,3 prosenttia sen koko myynnistä vuosina 1990–1995. Kun hankekohtaisten siirtoputkien osalta komissio ei ottanut huomioon hitsattujen putkien myynnin vaikutusta saumattomien putkien markkinoilla, se ei voinut päästä ratkaisevaan lopputulokseen. Dalmine ei myöskään ole omien sanojensa mukaan soveltanut tunnollisesti kilpailua rajoittavia sopimuksia, joista sitä syytetään, vaan säilyttänyt tietyn toimintavapauden Eurooppa–Japani-klubissa, koska se jatkoi OCTG- ja siirtoputkiensa myyntiä Euroopassa ja muualla.

275 Tämän ohella Dalmine moittii komissiota siitä, että tämä vahvisti sakon määrän ottamatta huomioon kunkin yrityksen kokoa ja liikevaihtoa kyseisillä markkinoilla. Sen mielestä kohtuus ja suhteellisuusperiaate edellyttävät, ettei yrityksiä huomioida

tasavertaisina, vaan että niiden menettelyä ehkäistään niiden henkilökohtaisen roolin ja niiden osallisuuden markkinavaikutuksen mukaan.

276 Dalmine katsoo tulleensa aiheettomasti sanktioiduksi, koska riidanalaisen päätöksen adressaattien joukossa se oli yksi pienimmistä yrityksistä. Se moittii komission lopullista kieltäytymistä, kun tämä riidanalaisen päätöksen 165 perustelukappaleessa toteaa seuraavaa: "Kaikki tämän päätöksen kohteena olevat yritykset ovat suurikokoisia. Ei siis ole syytä määrätä niille tältä osin erisuuruisia sakkoja." Dalminen mukaan sen toiminta rajoittui tietyntyyppisten saumattomien putkien valmistukseen. Sitä ei voida verrata yhtiöihin, joiden toiminta oli paljon laajempaa ja liikevaihto huomattavasti suurempi kuin sen.

277 Komissio huomauttaa Dalminen osallistuneen sopimukseen kansallisten markkinoiden noudattamisesta, mikä merkitsee erittäin vakavaa EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomista. Komissio korostaa tältä osin, ettei kantaja ole kiistänyt riidanalaisessa päätöksessä todettujen tosiseikkojen tapahtumista. Komission mukaan kantaja on osallistunut myös riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitettuun rikkomiseen. Se, että kantaja olisi voinut toimia hieman itsenäisemmin suhteessa muihin kartellin jäseniin, ei sellaisenaan ole lieventävä asianhaara (asia T-327/94, SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1373, 142 kohta). Joka tapauksessa itsenäisyys, jonka Dalmine väittää säilyttäneensä Eurooppa–Japani-klubissa, on merkityksetöntä, ja sitä vastaan puhuu sen asema lähes monopolina Italian markkinoilla, sen aktiivinen osallistuminen keskusteluihin Corusin toiminnan haltuunotosta ja vielä sen Corusin kanssa markkinoiden kunnioittamista koskevien Eurooppa–Japani-klubissa sovittujen perussääntöjen nojalla solmima sopimus.

278 Koska komissio on riidanalaisessa päätöksessä todennut, että päätöksen kaikki kahdeksan vastaanottajaa olivat suuryrityksiä, ja kun otetaan huomioon rikkomuksen suhteellisen vähäinen vaikutus markkinoihin maailmanlaajuisesti tarkasteltuna,

Dalminen argumentaatio ei riitä osoittamaan komission ylittäneen harkintavaltansa tässä tapauksessa sen johdosta, ettei se ole tässä soveltanut suuntaviivojen 1 A kohdan kuudetta alakohtaa.

279 Komissio kyseenalaistaa nämä moitteet myös sillä perusteella, että kantajan liikevaihto vuonna 1998 oli 669 miljoonaa euroa (riidanalaisen päätöksen 17 perustelukappale). Kyseessä on siis suuri yritys. Mikään ei puolla päättelyä, jonka mukaan sen on saatava alennus sakkoon sen vuoksi, ettei se ole yhtä merkittävä kuin muut riidanalaisen päätöksen vastaanottajat.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

280 Ensin on todettava, että asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdassa oleva viittaus 10 prosentin maailmanlaajuiseen liikevaihtoon on merkityksellinen yksinomaan määritettäessä komission määrättävän sakon ylärajaa (ks. suuntaviivojen 1 kohta sekä edellä 259 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Musique diffusion française ym. v. komissio, tuomion 119 kohta) eikä suinkaan merkitse, että kunkin yrityksen koon ja sille määrätyn sakon suuruuden on oltava suhteessa toisiinsa.

281 Sitä vastoin tässä tapauksessa sovellettavien (ks. edellä 272 kohta) suuntaviivojen 1 A kohdan kuudennessa alakohdassa mainitaan mahdollisuudesta "tietyissä tapauksissa — — vaihdella kussakin edellä mainitussa [rikkomus]luokassa määritettyjä määriä, jotta voitaisiin ottaa huomioon rikkomusten tapauskohtainen painoarvo ja siten kunkin yrityksen rikkomisen todellinen vaikutus kilpailuun". Alakohdan mukaan tämä lähestymistapa soveltuu käytettäväksi "erityisesti, kun samanlaisiin rikkomuksiin syyllistyneet yritykset ovat huomattavan erikokoisia".

282 Kuitenkin ilmaisujen "tietyissä tapauksissa" ja "erityisesti" käytöstä suuntaviivoissa ilmenee, että yritysten koon mukainen yksilöllinen painotus ei ole järjestelmän mukaiseen laskentaan kuuluva komissiota sitova vaihe vaan tälle annettu lievennysmahdollisuus tapauksissa, jotka tällaista edellyttävät. Tällöin on huomioitava oikeuskäytäntö, jonka mukaan komissiolla on harkintavaltaa ottaa tai olla ottamatta huomioon tiettyjä seikkoja sakon suuruutta asianhaarojen mukaan määrätessään (ks. tältä osin asia C-137/95 P, SPO ym. v. komissio, määräys 25.3.1996, Kok. 1996, s. I-1611, 54 kohta; asia C-219/95 P, Ferriere Nord v. komissio, tuomio 17.7.1997, Kok. 1997, s. I-4411, 32 ja 33 kohta sekä yhdistetyt asiat C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomio 15.10.2002, Kok. 2002, s. I-8375, 465 kohta; ks. vastaavasti myös asia T-309/94, KNP BT v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1007, 68 kohta).

283 Kun otetaan huomioon edellä mainittujen suuntaviivojen 1 A kohdan kuudennen alakohdan sanamuoto, on katsottava, että komissio on säilyttänyt tietyn harkintavallan siihen mahdollisuuteen nähden, että se vaihtelee sakkojen määrää yritysten koon mukaan. Komissio ei näin ollen ole määrittäessään sakkoja velvollinen tapauksissa, joissa sakkoja määrätään useille yrityksille samasta rikkomisesta, varmistamaan, että kunkin yrityksen osalta lasketut sakkojen lopulliset määrät heijastavat yritysten välisiä eroavaisuuksia näiden kokonaisliikevaihdon osalta (ks. tältä osin valituksenakin asia T-23/99, LR AF 1998 v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok. 2002, s. II-1705, 278 kohta ja asia T-213/00, CMA CGM ym. v. komissio, tuomio 19.3.2003, Kok. 2003, s. I-913, 385 kohta).

284 Komissio on käsiteltävänä olevassa tapauksessa todennut riidanalaisen päätöksen 165 perustelukappaleessa, että kaikki päätöksen adressaattina olevat yritykset ovat suurikokoisia, minkä vuoksi ei ollut syytä tehdä eroa sakkojen määrän osalta. Dalmine kyseenalaistaa tämän arvion huomauttaen olevansa yksi pienimmistä riidanalaisen päätöksen adressaatteina olleista yrityksistä vuoden 1998 667 miljoonan euron suuruisella liikevaihdollaan. On nimittäin todettava, että Dalminen ja

suurimman kyseessä olevan yrityksen eli Nipponin — jonka liikevaihto vuonna 1998 oli 13 489 miljoonaa euroa — välinen ero kaikkien tuotteiden kokonaisliikevaihdossa on huomattava.

285 Komissio on kuitenkin korostanut vastinekirjelmässään — Dalminen tätä kiistämättä —, ettei Dalmine ole pieni eikä keskisuuri yritys. Pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä 3 päivänä huhtikuuta 1996 annetussa komission suosituksessa 96/280/EY (EYVL L 107, s. 4), jota sovellettiin riidanalaisen päätöksen antamisen aikaan, todetaan muun muassa, että tällaisilla yrityksillä on oltava palveluksessaan vähemmän kuin 250 henkilöä ja niiden vuotuinen liikevaihto ei ylitä 40:tä miljoonaa euroa tai vuositase ei ylitä 27:ää miljoonaa euroa. Mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä 6 päivänä toukokuuta 2003 annetussa komission suosituksessa 2003/361/EY (EYVL L 124, s. 36) kahta viimeksi mainittua raja-arvoa on tarkistettu ylöspäin ja vahvistettu 50 miljoonaksi ja 43 miljoonaksi euroksi.

286 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimella ei ole käytössään Dalminen työntekijöiden lukumäärää ja tasetta koskevia lukuja, mutta voidaan todeta, että Dalminen liikevaihto vuonna 1998 oli yli kymmenen kertaa komission tätä kriteeriä koskevissa toisiaan seuraavissa suosituksissa mainitsemaa rajaa suurempi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen valossa onkin katsottava, ettei komissio ole tehnyt virhettä todetessaan riidanalaisen päätöksen 165 perustelukappaleessa, että kaikki riidanalaisen päätöksen saajayritykset olivat suurikokoisia.

287 Lisäksi on huomattava, että Dalminelle riidanalaisessa päätöksessä määrätty sakkosumma eli 10,8 miljoonaa euroa on vain 1,62 prosenttia sen maailmanlaajuisesta liikevaihdosta vuonna 1998, joka oli 667 miljoonaa euroa. Sen saaman sakon suuruus ilman yhteistyöstä saatavaa vähennystä olisi ollut 13,5 miljoonaa euroa eli alle 2 prosenttia liikevaihdosta. Luvut ovat reilusti alle edellä mainitun 10 prosentin rajan.

288 Mitä taas tulee Dalminen väitteeseen siitä, että sen menettelyn vaikutus markkinoihin oli hyvin vähäinen, koska sen asema markkinoilla oli marginaalinen, on jälleen muistutettava, että Dalminen väitteet OCTG-standardiputkien myynnin pienuudesta ja hitsattujen putkien tärkeästä merkityksestä hankekohtaisten siirtoputkien kanssa kilpailevina tuotteina sen omilla kotimarkkinoilla ovat vailla merkitystä, koska sen osallistuminen markkinoiden jakoa tarkoittavaan rikkomiseen oli seurausta sen antamasta sitoumuksesta olla myymättä riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuja tuotteita muille markkinoille (ks. edellä 269 kohta). Vaikka siis katsottaisiinkin seikkojen, joihin se vetoaa, tulleen oikeudellisesti katsoen riittävästi toteennäytetyiksi, ne eivät saata kyseenalaiseksi komission lopputulemaa Dalminen rikkomisen vakavuuden suhteen.

289 Tältä osin on myös muistettava, että kukin tuottaja teki saman sitoumuksen eli sitoutui olemaan myymättä OCTG-standardiputkia ja siirtoputkia kunkin muun Eurooppa–Japani-klubin jäsenen kotimaisilla markkinoilla. Kuten edellä 263 kohdassa on todettu, komissio on nojautunut pääasiallisesti tämän sitoumuksen voimakkaasti kilpailunvastaiseen luonteeseen päättäessään riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetun rikkomisen "erittäin vakavasta" luonteesta.

290 Koska Dalmine on Eurooppa–Japani-klubin ainoa italialainen jäsen, sen mukanaolo sopimuksessa riitti ulottamaan kilpailunvastaisen sopimuksen soveltamisalan yhteisön jäsenvaltion alueelle. Näin ollen on todettava, että sen osallistumisella rikkomiseen oli huomattava vaikutus yhteisön markkinoilla. Arvioitaessa niitä konkreettisia vaikutuksia, joita Dalminen osallistumisella riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todettuun rikkomiseen oli artiklassa tarkoitettujen tuotteiden markkinoihin, tämä on merkityksellisempää kuin pelkkä kunkin yrityksen maailmanlaajuisen liikevaihdon vertailu.

291 Kantajan itsenäisyyttä Eurooppa–Japani-klubissa koskevan väitteen osalta on todettava, että se, ettei yritys, jonka on näytetty osallistuneen kilpailijoidensa kanssa markkinoiden jakamista koskeneeseen yhteistoimintaan, ole markkinoilla toiminut

siten kuin kilpailijoiden kanssa on sovittu, ei välttämättä ole seikka, joka olisi sakkojen suuruutta määrättäessä otettava huomioon lieventävänä asianhaarana (edellä 277 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomion 142 kohta). Yritys, joka kilpailijoiden kanssa olevasta yhteistoiminnasta huolimatta toimii osittain itsenäisesti markkinoilla, saattaa yksinkertaisesti pyrkiä käyttämään kartellia hyödykseen.

292 Näin ollen suuntaviivojen 3 kohdan toista luetelmakohtaa on tulkittava siten, että komissio on velvollinen toteamaan lieventävän asianhaaran olemassaolon sillä perusteella, ettei yhteistoimintajärjestelyä ole pantu täytäntöön vain silloin, kun yritys, joka vetoaa tähän seikkaan, voi osoittaa, että se on selvästi ja huomattavasti vastustanut tämän yhteistoimintajärjestelyn toteuttamista jopa siten, että se on häirinnyt sen toimintaa ja että se ei ole näkyvästi liittynyt sopimukseen ja tällä tavoin kannustanut muita yrityksiä kyseisen yhteistoimintajärjestelyn täytäntöönpanoon.

293 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut edellä 44 kohdassa mainitussa sementtitapauksessa (tuomion 1389 kohta), jos yritys ei avoimesti jättäydy kokouksissa sovitun ulkopuolelle, se säilyttää lähtökohtaisesti täyden vastuunsa siitä, että se on osallistunut kartelliin. Yritysten olisi nimittäin liian helppo minimoida riski joutua maksamaan suuri sakko, mikäli ne voisivat saada voittoa lainvastaisesta kartellista ja sitten hyötyä sakon alentamisesta sillä perusteella, että niillä oli vain vähäinen merkitys rikkomuksen toteutuksessa, kun taas niiden asennoituminen houkutti muita yrityksiä menettelemään kilpailulle haitallisemmalla tavalla.

294 Samoin sen väitteen osalta, jonka mukaan Dalminella oli passiivinen rooli kartellissa, mikä on lieventävä asianhaara suuntaviivojen 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan, on huomattava, ettei Dalmine kiistä osallistuneensa Eurooppa–Japani-klubin kokouksiin. Edellä on kuitenkin 1 artiklan kumoamista koskevien kanneperusteiden tarkastelun yhteydessä todettu, kuten edellä 111 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa JFE Engineering ym. vastaan komissio annetussa tuomiossa, että kansallisten markkinoiden kunnioittaminen on yksi kysymys, joista näissä kokouksissa keskusteltiin.

295 Nyt esillä olevassa tapauksessa Dalmine ei edes väitä, että sen osallistuminen Eurooppa–Japani-klubin kokouksiin on ollut hajanaisempaa kuin muiden klubin jäsenten, mikä olisi saattanut tehdä perustelluksi alentaa sakkoa sen osalta oikeuskäytännön mukaan (ks. tältä osin asia T-317/94, Weig v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1235, 264 kohta). Se ei myöskään esitä erityisiä asianhaaroja eikä todisteita sen osoittamiseksi, että sen asennoituminen näissä kokouksissa oli puhtaasti passiivista tai myötäilevää. Päinvastoin — kuten edellä 290 kohdassa on esitetty — Italian markkinat sisällytettiin markkinoiden jakoa koskevaan sopimukseen ainoastaan sen läsnäolon johdosta Eurooppa–Japani-klubissa. Näin ollen komissiota ei voida moittia siitä, ettei tämä suostunut Dalminen sakon alentamiseen suuntaviivojen 3 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisesti.

296 Vaikka nyt esillä olevassa tapauksessa katsottaisiinkin näytetyksi, että Dalminella oli vähän myyntiä muilla rikkomisen kattamilla yhteisön markkinoilla, tämä ei riitä poistamaan sen vastuuta tässä tapauksessa, koska olemalla läsnä kyseisen klubin kokouksissa se yhtyi, tai ainakin sai muut osanottajat uskomaan, että se yhtyi, periaatteessa siellä sovitun kilpailunvastaisen sopimuksen sisältöön. Asiakirja-aineistosta ja erityisesti riidanalaisen päätöksen 68 perustelukappaleessa olevaan taulukkoon sisältyvistä luvuista ilmenee, että kartellin määräämää markkinoiden jakoa sovellettiin käytännössä ainakin tietyssä määrin ja että sillä oli väistämättä todellinen vaikutus yhteisön markkinoilla vallitseviin kilpailuedellytyksiin.

297 Edellä todetun valossa komissio on aiheellisesti voinut katsoa, että sakko oli määrättävä saman suuruiseksi vakavuuden perusteella kullekin riidanalaisen päätöksen saajayritykselle esillä olevan tapauksen asianhaaroissa. Kaiken varalta on lisäksi todettava, ettei komissio ole myöskään loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta tältä osin.

298 Edellä tutkitut argumentit ja asianhaarat huomioon ottaen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei ole syytä täyttä harkintavaltaansa käyttämällä muuttaa tässä tapauksessa sakon määrää riidanalaisen päätöksen saajayritysten tilanteissa tai koossa olevien erojen perusteella.

2. *Kilpailusääntöjen rikkomisen kesto*

Asianosaisten lausumat

299 Dalmine kyseenalaistaa komissio arvion rikkomisen kestosta. Vaikka Eurooppa–Japani-klubin kokoukset alkoivat vuonna 1977, rikkomisajanjakso ei sen mielestä voinut alkaa ennen kuin vasta 1.1.1991 komission ja Japanin viranomaisten solmimien vienninrajoitussopimusten johdosta (riidanalaisen päätöksen 108 perustelukappale). Dalmine näet kohdistaa komissioon moitteita sen vuoksi, että tämä on riidanalaisessa päätöksessä laiminlyönyt ottaa huomioon sen, että 28.12.1989 komissio ja Japanin hallitus pidensivät näiden sopimusten voimassaoloa 31.12.1990 saakka.

300 Dalmine katsoo lisäksi rikkomisajanjakson päättyneen vuoden 1994 lopussa sen jälkeen, kun komissio oli suorittanut ensimmäiset tutkimukset joulukuussa 1994. Se ei myöhemmin enää osallistunut yhteenkään kokoukseen japanilaisten tuottajien kanssa.

301 Joka tapauksessa hallintomenettelyä rasittavat virheet eivät puolla sitä, että kantajan todettaisiin syyllistyneen rikkomukseen 1. ja 2.12.1994 tehdyn tutkinnan jälkeen.

301 Tämän seurauksena Dalminen syyksi luettavan kilpailusääntöjen rikkomisen kestoksi on katsottava alle neljä vuotta eli ajanjakso 1.1.1991–2.12.1994. Suuntaviivojen mukaan kyseessä on keskipitkä rikkomus, joka saattaa antaa aihetta 10 prosentin vuosikohtaiseen lisäykseen eli yhteensä 30 prosentin lisäykseen. Dalmine vaatiikin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta korjaamaan sille määrätyn sakon suuruutta.

303 Komissio huomauttaa, että suuntaviivojen mukaan 1–5 vuoden pituisten rikkomusten (keskipitkä rikkomus) osalta se voi nostaa sakon perusmäärää enintään 50 prosenttia. Tässä kyseessä olevan kilpailusääntöjen rikkomisen se toteaa katsoneensa alkaneeksi vuoden 1990 alusta.

304 Rikkomisen päättymisen osalta komissio pitäytyy siinä, että Verluca myönsi lausumassaan 17.9.1996, että yhteydet japanilaisiin yrityksiin olivat lakanneet hieman yli vuotta aikaisemmin (riidanalaisen päätöksen 142 perustelukappale). Koska tutkimukset tehtiin joulukuussa 1994, komissio aivan oikein korjasi Dalminen rikkomisen kestoksi vähintään viisi vuotta eli 1990–1994.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

305 Komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 108 perustelukappaleessa, että se olisi voinut ottaa huomioon rikkomisen alkaneen vuodesta 1977, mutta se päätti olla tekemättä niin vientirajoitussopimusten vuoksi. Niinpä se katsoi riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa rikkomisen alkaneen vasta vuonna 1990. Tämä menettelytapa on komissiolta myönnytys riidanalaisen päätöksen adressaatteja kohtaan.

306 Kumpikaan asianosainen ei ole esittänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että tämä myönnytys pitäisi asettaa kyseenalaiseksi tässä asiassa. Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei ole tässä menettelyssä tutkittava kyseisen myönnytyksen lainmukaisuutta tai tarkoituksenmukaisuutta, vaan ainoastaan kysymystä siitä, onko komissio, joka on tehnyt sen nimenomaisesti riidanalaisen päätöksen perusteluissa, käyttänyt sitä oikein käsiteltävänä olevassa asiassa. Tältä osin on muistettava, että komission on esitettävä täsmällistä ja yhtäpitävää näyttöä, jonka perusteella voidaan vakuuttua siitä, että väitetty rikkominen on tapahtunut, koska todistustaakka rikkomisen olemassaolosta ja näin ollen sen kestosta on sillä (asia 29/83, CRAM ja Rheinzink v. komissio, tuomio 28.3.1984, Kok. 1984, s. 1679, 20 kohta; yhdistetyt asiat C-89/95, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85–C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, ns. sellu-tapaus II, tuomio 31.3.1993, Kok. 1993, s. I-1307, Kok. Ep. XIV, s. I-123, 127 kohta; yhdistetyt asiat T-68/89, T-77/89 ja T-78/89, SIV ym. v. komissio, tuomio 10.3.1992, Kok. 1992, s. II-1403, Kok. Ep. XII, s. II-287, 193–195, 198–202, 205–210, 220–232, 249–250 ja 322–328 kohta ja asia T-62/98, Volkswagen v. komissio, tuomio 6.7.2000, Kok. 2000, s. II-2707, 43 ja 72 kohta).

307 Edellä kuvattu myönnytys tekee siis väitetyistä vientirajoitussopimuksista ratkaisevan perusteen arvioitaessa, onko rikkomisen katsottava olleen olemassa vuonna 1990. Kun otetaan huomioon, että kysymys on kansainvälisellä tasolla Japanin hallituksen, jota edusti Japanin kansainvälinen kauppa- ja teollisuusministeriö, ja yhteisön, jota edusti komissio, välillä tehdyistä sopimuksista, viimeksi mainitun olisi hyvän hallintotavan mukaisesti pitänyt säilyttää asiakirja-aineisto, joka vahvistaa, milloin kyseiset sopimukset päättyivät. Sen olisi siis pitänyt kyetä esittämään tämä asiakirja-aineisto ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Komissio on kuitenkin vakuuttanut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että se oli etsinyt arkistoistaan mutta että se ei kyennyt esittämään asiakirja-aineistoa, joka osoittaisi näiden sopimusten päättymispäivän.

308 Vaikka kantaja ei yleisesti voikaan siirtää todistustaakkaa vastaajalle vetoamalla seikkoihin, joita se ei voi näyttää toteen, todistustaakan käsitettä ei voida soveltaa komission hyväksi käsiteltävänä olevassa tapauksessa sikäli kuin kysymys on sen tekemien kansainvälisten sopimusten päättymispäivästä. Se selittämätön seikka, että komissio ei kykene esittämään todisteita seikasta, joka koskee sitä välittömästi,

riistää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelta mahdollisuuden ratkaista asia tietoisena kaikista siihen vaikuttavista seikoista siltä osin kuin kysymys on näiden sopimusten päättymispäivästä. Olisi hyvän oikeudenhoidon periaatteen vastaista siirtää tämän komission kyvyttömyyden seuraukset riidanalaisen päätöksen adressaattiyritysten kannettaviksi, joiden, toisin kuin vastaajana olevan toimielimen, ei ole ollut mahdollista esittää puuttuvia todisteita.

309 Näin ollen on poikkeuksellisesti katsottava, että komission on esitettävä todisteet tästä päättymisestä. Komissio ei kuitenkaan ole riidanalaisessa päätöksessä eikä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittänyt todisteita ajankohdasta, jolloin vientirajoitussopimukset päättyivät.

310 Japanilaiset kantajat ovat joka tapauksessa esittäneet todisteita, jotka osoittavat, että vientirajoitussopimuksia jatkettiin 31.12.1990 saakka ainakin japanilaisten osalta, mikä vahvistaa Corusin väitettä tässä oikeudenkäynnissä (edellä 102 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat JFE Steel ym. v. komissio, tuomion 345 kohta). On katsottava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi yhdistetyissä asioissa, joissa kaikilla asianosaisilla on ollut tilaisuus tutustua koko asiakirja-aineistoon, ottaa viran puolesta huomioon samaan aikaan vireillä olevien asioiden asiakirja-aineistoon sisältyvät todisteet (ks. vastaavasti asia T-113/89, Nefarma ja Bond van Groothandelaren in het Farmacutische Bedrijf v. komissio, tuomio 13.12.1990, Kok. 1990, s. II-797, 1 kohta ja asia T-116/89, Prodifarma ym. v. komissio, tuomio 13.12.1990, Kok. 1990, s. II-843, 1 kohta). Käsiteltävänä olevassa tapauksessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin joutuu ratkaisemaan asiat, jotka on yhdistetty suullista käsittelyä varten, joiden kohteena on sama kilpailusääntöjen rikkomista koskeva päätös ja joissa kaikki kantajat ovat vaatineet, että niiden maksettavaksi määrättyjen sakkojen määrää muutettaisiin. Näin olleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on käsiteltävänä olevassa asiassa nimenomaisesti tietoinen neljän japanilaisen kantajan esittämistä todisteista.

311 Lisäksi Dalmine vaatii ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta paitsi kumoamaan riidanalaisen päätöksen siltä osin kuin kysymys on riidanalaisen päätöksen

1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen kestosta, myös käyttämään täyttä harkintavaltaansa, joka sille on EY 229 artiklan mukaisesti annettu asetuksen N:o 17 17 artiklassa, ja alentamaan sille määrätyn sakon määrää ottaen huomioon tämän keston lyhenemisen. Tästä täydestä harkintavallasta seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on korjatessaan riidanalaista päätöstä muuttamalla komission määräämien sakkojen määrää otettava huomioon kaikki asian kannalta merkitykselliset tosiseikat (edellä 282 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 692 kohta). Näin ollen ja koska kaikki kantajat ovat vastustaneet sitä, että komissio on katsonut rikkomuksen alkaneen 1.1.1990, ei ole asianmukaista, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin tarkastelee erikseen kunkin kantajan tilannetta käsiteltävänä olevan tapauksen olosuhteissa ja rajoittuu pelkästään niihin tosiseikkoihin, joihin ne ovat päättäneet vedota asiaansa ajaakseen, ja jättää ottamatta huomioon ne, joihin muut kantajat tai komissio olisivat voineet vedota.

312 Lisäksi ei Dalmine — eikä varsinkaan komissio — ole väittänyt, että vientirajoitussopimukset olisivat olleet edelleen voimassa vuonna 1991.

313 Näin ollen tässä oikeudenkäynnissä on katsottava komission ja Japanin viranomaisten välisten vientirajoitussopimusten olleen voimassa vuoden 1990 loppuun asti.

314 Edellä esitetystä seuraa, että komission riidanalaisessa päätöksessä tekemän myönnytyksen valossa riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen kestoa on lyhennettävä vuodella. Riidanalaisen päätöksen 1 artikla on näin ollen kumottava siltä osin kuin siinä todetaan rikkomisen, josta Dalminea arvostellaan, olleen olemassa ennen 1.1.1991.

315 Siltä osin kuin on kysymys ajankohdasta, jolloin rikkominen on päättynyt, on todettava, että komissio on ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen istunnossa

esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa todennut, ettei riidanalaisessa päätöksessä otettu huomioon vuotta 1995 sakkojen määrän laskemisessa. Dalmine ei ole ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa asettanut kyseenalaiseksi tätä arviointia rikkomisen keston osalta.

316 Ainoa ero esillä olevan asian asianosaisten välillä liittyykin siihen, saattoiko komissio ottaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen huomioon tutkimusajankohdan eli 1.–2.12.1994 jälkeen. Edellä 112 kohdassa on kuitenkin todettu, etteivät Dalminen väitteet ole relevantteja riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen osalta, koska rikkominen kesti vain kuukauden verran näiden tutkimusten jälkeen. Joka tapauksessa, vaikka nämä Dalminen väitteet tältä osin katsottaisiin perustelluiksi, ei ole syytä muuttaa Dalminen sakon suuruutta näin merkityksettömän kestoeron huomioon ottamiseksi.

317 Edellä esitetystä seuraa, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen keston on katsottava olevan neljä vuotta eli 1.1.1991–1.1.1995. Näin ollen Dalminelle määrätyn sakon määrää on alennettava tämän seikan huomioon ottamiseksi.

3. *Eräiden lieventävien asianhaarojen huomioon ottamatta jättäminen*

Asianosaisten lausumat

318 Dalmine arvostelee komissiota siitä, että se ei ole ottanut huomioon tiettyjä lieventäviä asianhaaroja, jotka oikeuttaisivat sakon määrän alentamiseen. Komissio on tosin pitänyt lieventävinä asianhaaroina terästeollisuuden kriisiä ja vähentänyt tämän vuoksi sakon määrää 10 prosentilla. Dalminen mukaan muut seikat olisivat oikeuttaneet sakon määrän suuremman alentamisen.

319 Dalmine vetoaa vähäiseen ja pelkästään passiiviseen rooliinsa rikkomisessa, rikkomisen vähäisiin vaikutuksiin ja sen välittömään lakkaamiseen heti komission ensimmäisten tutkimusten alettua 1. ja 2.12.1994. Lisäksi se väittää, että kun otetaan huomioon markkinoiden ja sekä Italian markkinoilla että koko yhteisössä vallitsevan kilpailun rakenne, sen ei voida sanoa syyllistyneen tahalliseen rikkomukseen.

320 Kun näitä seikkoja ei ole otettu huomioon, määrätty sakko on ilmeisen suhteeton siihen nähden, miten kantaja on osallistunut rikkomiseen. Dalminen mukaan sakon perusmäärä on 16 prosenttia sen kyseisistä tuotteista vuonna 1998 saamasta tuotosta (179,5 miljardia liiraa) maailmanmarkkinoilla, 38 prosenttia myynnistä yhteisössä ja 95 prosenttia myynnistä rikkomisaikana Saksassa, Ranskassa, Italiassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa.

321 Komission mielestä lainvastaisen toiminnan lopettaminen ensimmäisten tutkimusten johdosta ei ole lieventävä asianhaara. Se katsoo lisäksi, ettei kantajan toissijaisella roolilla ja väitetyllä itsenäisyydellä kartellissa ole juuri merkitystä.

322 Dalmine ei näet komission mukaan voi pienentää vastuutaan vetoamalla muiden riidanalaisen päätöksen saaneiden vastuuseen. Se ei missään vaiheessa avoimesti sanoutunut irti kartellista eikä tyytynyt passiiviseen rooliin. Se päinvastoin ehdotti ratkaistavaksi "Euroopan tasolla" Corusin markkinoilta vetäytymisen esille nostamat kysymykset.

323 Komissio pitää Dalminen rikkomisen tahallisuutta epäilyksettömänä. Sen mielestä ei ole tarpeen osoittaa, että kantaja tiesi rikkovansa EY 81 artiklan 1 kohtaa. Päinvastoin riittää, kun näytetään, ettei se voinut olla havaitsematta kyseisen

menettelyn tarkoituksena olevaa kilpailun rajoittamista (asia 246/86, Belasco ym. v. komissio, tuomio 11.7.1989, Kok. 1989, s. 2117, 41 kohta ja asia 19/77, Miller v. komissio, tuomio 1.2.1978, Kok. 1978, s. 131). On epätodennäköistä, että Dalminen kaltainen yritys voisi olla tietämätön kilpailua rajoittavien menettelytapojen kieltoa koskevista alkeellisimmista voimassa olevista säännöistä (ks. tältä osin suuntaviivojen 1 kohdan A alakohta).

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

324 Käsiteltävänä olevassa asiassa komissio on ensiksikin myöntänyt sakon määrästä 10 prosentin alennuksen lieventävän asianhaaran eli tosiseikkojen tapahtuma-aikaan vallinneen terästeollisuuden kriisin perusteella.

325 Komission on noudatettava omien suuntaviivojensa sanamuotoa, kun se vahvistaa sakkojen määrää. Sakkojen laskennassa sovellettavissa suuntaviivoissa ei kuitenkaan ole todettu, että komission olisi aina otettava huomioon erikseen jokainen näiden suuntaviivojen 3 kohdassa lueteltu lieventävä asianhaara. Kyseisessä 3 kohdassa, jonka otsikko on "Lieventävät olosuhteet", todetaan, että "perusmäärää voidaan alentaa lieventävien olosuhteiden perusteella, esimerkiksi: — — ". On katsottava, että vaikka suuntaviivojen 3 kohtaan sisältyvässä luettelossa luetellut asianhaarat ovat varmasti niiden joukossa, jotka komissio voi tietyssä tapauksessa ottaa huomioon, se ei ole velvollinen antamaan tämän vuoksi lisäalennusta automaattisesti, jos yritys esittää seikkoja, jotka osoittavat jonkin tällaisen asianhaaran olemassaoloa. Sitä, onko sakon mahdollinen alentaminen riittävä lieventävien asianhaarojen nojalla, on arvioitava kokonaisvaltaisesti ja ottaen huomioon kaikki merkitykselliset asianhaarat.

326 Tässä yhteydessä on palautettava mieleen suuntaviivojen antamista edeltävä oikeuskäytäntö, jonka mukaan komissiolla on harkintavaltaa, jonka nojalla se voi, vahvistaessaan niiden sakkojen määrää, jotka se aikoo määrätä, ottaa tai olla ottamatta huomioon tiettyjä seikkoja erityisesti käsiteltävänä olevan asian olosuhteiden mukaan (ks. vastaavasti edellä 282 kohdassa mainittu asia SPO ym. v. komissio, määräyksen 54 kohta; edellä 282 kohdassa mainittu asia Ferriere Nord v. komissio, tuomion 32 ja 33 kohta ja edellä 282 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 465 kohta; ks. myös vastaavasti edellä 282 kohdassa mainittu asia KNP BT v. komissio, tuomion 68 kohta). Koska suuntaviivat eivät sisällä mitään pakottavaa seikkaa lieventävistä asianhaaroista, jotka voidaan ottaa huomioon, on katsottava, että komissio on säilyttänyt tietyn harkintavallan arvioidakseen kokonaisvaltaisesti mahdollisen lieventäviin asianhaaroihin perustuvan sakon määrän alentamisen suuruutta.

327 Joka tapauksessa on riittävää todeta Dalminen sen väitteen osalta, joka koskee sen vähäistä ja passiivista roolia riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetussa rikkomisessa sekä sen toimintavapautta, että tältä osin vastaus on jo annettu edellä 280–297 kohdassa. Samaten rikkomisen vähäisiä vaikutuksia ja sakon suhteettomuutta koskevat kanneperusteet yleisesti on tutkittu edellä 258–272 kohdassa.

328 Siltä osin kuin kysymys on rikkomisen välittömästä lopettamisesta, on katsottava, että suuntaviivojen 3 kohdassa mainittu rikkomisen lopettaminen heti komission ensimmäisen toimenpiteen jälkeen voi loogisesti olla lieventävä asianhaara vain, jos on syytä olettaa, että kyseiset komission toimenpiteet ovat saaneet aikaan sen, että kysymyksessä olevat yritykset ovat lopettaneet kilpailunvastaiset menettelynsä. On ilmeistä, että tämän säännöksen tarkoitus on kannustaa yrityksiä lopettamaan kilpailunvastaisen menettelynsä välittömästi, kun komissio ryhtyy tältä osin tutkimukseen.

329 Edellä esitetystä seuraa, että sakon määrää ei tule alentaa tilanteessa, jossa rikkominen on jo päättynyt ennen komission ensimmäisiä toimenpiteitä, eikä tilanteessa, jossa nämä yritykset ovat jo tehneet sitovan päätöksen sen lopettamisesta ennen tätä ajankohtaa.

330 Sakon alentamisella tällaisessa tilanteessa olisi sama tehtävä kuin sillä, että suuntaviivojen mukaisesti tapahtuvassa sakkojen laskennassa otetaan huomioon rikkomisten kesto. Tämän huomioon ottamisen tarkoituksena on nimenomaan se, että rangaistaan ankarammin yrityksiä, jotka rikkovat kilpailusääntöjä pitkän ajan, kuin niitä, joiden rikkominen on lyhytkestoista. Se, että sakon määrää alennettaisiin sillä perusteella, että yritys on lopettanut rikkomismenettelyn ennen komission ensimmäisiä tarkastuksia, vaikuttaisi siten, että lyhytkestoisista rikkomisista vastuussa olevat saisivat etua toistamiseen.

331 Käsiteltävänä olevassa asiassa on huomattava, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä 111 kohdassa mainituissa yhdistetyissä asioissa JFE Engineering ym. vastaan komissio antamassaan tuomiossa todennut näiden asioiden kantajien esittämien lausumien valossa, että niiden ei voida katsoa syyllistyneen rikkomiseen 1.7.1994 jälkeen, koska ei ole olemassa mitään todisteita siitä, että syksyllä 1994 olisi pidetty Eurooppa–Japani-klubin kokous siihenastisen käytännön mukaisesti. Tästä seuraa, että rikkominen oli todennäköisesti päättynyt tai että se oli ainakin päättymäisillään, kun komissio ryhtyi tarkastuksiin 1. ja 2.12.1994.

332 Tästä seuraa, ettei Dalminelle määrättyä sakkoa ole alennettava käsiteltävänä olevan tapauksen olosuhteissa sillä perusteella, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitetun rikkomisen muodostavat lainvastaiset menettelyt eivät jatkuneet ensimmäisten komission tekemien tarkastusten jälkeen.

333 Dalminen niiden väitteiden osalta, joiden mukaan se ei tehnyt riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todettua rikkomista tahallisesti, on huomattava, että komissio on osoittanut Dalminen liittyneen sopimukseen, jonka päämäärä oli kilpailua rajoittava. Kyseen ollessa sopimuksesta, jonka varsinainen tavoite on kilpailun rajoittaminen, yrityksen osallistuminen siihen voi olla ainoastaan tahallista, olivat rakenteeseen liittyvät seikat millaisia tahansa. Oikeuskäytännönkään mukaan yritykset eivät voi perustella osallistumistaan kilpailusääntöjen rikkomiseen väittämällä, että ne olivat muiden talouden toimijoiden menettelyn johdosta pakotettuja siihen (ks. vastaavasti edellä 44 kohdassa mainitussa nk. sementtitapauksessa annetun tuomion 2557 kohta). Näin ollen Dalmine ei voi vedota markkinoiden rakenteeseen tai kilpailijoidensa menettelyyn puolustautuakseen esillä olevassa tapauksessa.

334 Kaiken edellä esitetyn valossa ja ottaen huomioon se, että komissio on jo käsiteltävänä olevassa tapauksessa alentanut sakkoja ottaakseen huomioon teräsputkien sektorilla vallitsevan taloudellisen kriisitilanteen (ks. riidanalaisen päätöksen 168 ja 169 perustelukappale), on hylättävä kaikki Dalminen väitteet, jotka perustuvat siihen, että muiden väitettyjen lieventävien asianhaarojen nojalla ei ole suoritettu lisäalennusta.

4. *Dalminen yhteistyö hallinnollisessa menettelyssä*

Asianosaisten lausumat

335 Dalmine väittää, ettei komissio ole noudattanut yhteistyötiedonantoa. Se katsoo komission loukanneen yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sen vahingoksi. Dalmine katsoo olevansa Vallourecia vastaavassa tilanteessa ja arvostelee komissiota siitä,

ettei tämä ole alentanut sakkoa Dalminen tutkinnassa harjoittaman yhteistyön johdosta.

336 Dalmine korostaa ilmaisseensa 4.4.1997 vastauksessaan komission kysymyksiin ensimmäisissä tutkimuksissa tälle seuraavaa: "[Perussäännöt] voivat heijastella yhteisön saumattomien teräsputkien alan kantaa — — Kanta muotoutuu kahden akselin mukaan: rationalisointiprosessin toteuttaminen — —; yhteydet Japanin teollisuuteen, jonka tuotantokapasiteetti ylittää kysynnän. Nämä yhteydet koskivat (erityisesti öljyteollisuuden käyttöön tarkoitettujen) putkien vientiä muualle kuin EY:öön (Venäjä ja Kiina) ja niiden tarkoituksena oli myös rajoittaa putkien vientiä EY:öön [Corusin] tehtaan sulkemisen jälkeen ja tämän seurauksena suojata yhteisön teollisuutta saumattomien putkien osalta" (kirjelmän liite 3 ja riidanalaisen päätöksen 65 perustelukappale).

337 Nämä seikat osoittavat Dalminen mukaan kantajan laajan yhteistyön tutkinnassa. Objektiivisesti katsottuna mikään ei puolla Vallourecin ja Dalminen erilaista kohtelua tältä osin.

338 Komissio kiistää väitteet ja viittaa riidanalaisen päätöksen 172 ja 173 perustelukappaleessa esitettyihin perusteisiin puolustaessaan päätöstään olla alentamatta sakkoa enempää. Se korostaa, että tällainen alentaminen on myönnettävissä ainoastaan yrityksille, jotka aktiivisella yhteistyöllään ovat helpottaneet rikkomisen toteamista (edellä 277 kohdassa mainittu asia SCA Holding v. komissio, tuomion

156 kohta). Dalminen yhteistyö ei ollut ratkaisevaa tutkinnassa, sillä se rajoittui komission toteamien seikkojen kiistämättä jättämiseen.

339 Vallourecin asennoitumista ei voida verrata Dalminen asennoitumiseen. Vallourec oli ainoa yritys, joka toimitti tärkeää tietoa sanktioidusta kartellista ja siitä, mitä se piti sisällään. Nämä tiedot helpottivat huomattavasti komission tehtävää rikkomisen toteamisen osalta.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

340 Täysin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yritysten sen kanssa harjoittamaa yhteistyötä arvioidessaan komissio ei saa jättää huomiotta yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin kuuluvaa yhdenvertaisuusperiaatetta, jota vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan loukataan ainoastaan, jos toisiinsa rinnastettavissa olevia tilanteita kohdellaan eri tavalla tai jos erilaisia tilanteita kohdellaan samalla tavalla, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (yhdistetyt asiat T-45/98 ja T-47/98, Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni v. komissio, tuomio 13.12.2001, Kok. 2001, s. II-3757, 237 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

341 On myös muistettava, että sakon alentaminen on perusteltua vain, jos komissio on yrityksen käyttäytymisen vuoksi voinut helpommin todeta yhteisön kilpailusääntöjen rikkomisen ja saada sen loppumaan (asia T-347/94, Mayr-Melnhof v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok. 1998, s. II-1751, 309 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

342 Tässä tapauksessa on huomattava, että Verlucan lausumat, jotka hän on antanut Vallourecin edustajana vastauksena komission tälle yhtiölle esittämiin kysymyksiin, ovat käsiteltävänä olevassa asiassa asiakirja-aineiston avaintodisteita.

343 Siltä osin kuin yritykset esittävät samassa hallinnollisen menettelyn vaiheessa ja vastaavanlaisissa olosuhteissa komissiolle samankaltaisia tietoja tosiseikoista, joista niitä moititaan, niiden on katsottava harjoittaneen komission kanssa samanasteista yhteistyötä (ks. ex analogia em. yhdistetyt asiat Krupp Thyssen Stainless ja Acciai speciali Terni v. komissio, tuomion 243 ja 245 kohta).

344 Vaikka Dalminen vastauksista kysymyksiin onkin ollut tiettyä hyötyä komissiolle, niissä vain vahvistetaan vähemmän tarkasti ja nimenomaisesti eräitä Vallourecin Verlucan lausumien välityksellä jo antamia tietoja.

345 Tämän vuoksi on katsottava, että Dalminen komissiolle ennen väitetiedoksiannon lähettämistä antamat tiedot eivät ole rinnastettavissa Vallourecin antamiin tietoihin eivätkä riitä perustelemaan Dalminelle määrätyn sakon alentamista enemmällä kuin 20 prosentilla, joka oli seurausta tosiseikkojen kiistämättä jättämisestä. Vaikka näet tämä kiistämättä jättäminen saattoi helpottaa komission työtä merkittävästi, näin ei ole asian laita Dalminen ennen väitetiedoksiannon lähettämistä antamien tietojen osalta.

346 Näin ollen esillä oleva kanneperuste on hylättävä.

Sakon suuruuden määrittäminen

347 Edellä todetusta seuraa, että Dalminelle määrätyn sakon määrää on pienennettävä, jotta otetaan huomioon se, että riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetun rikkomisen kestoksi on tässä asiassa vahvistettu neljä eikä viisi vuotta.

348 Koska suuntaviivoissa olevaa komission tässä käyttämää sakon määrän laskentamenetelmää itseään ei ole arvosteltu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo täyttä harkintavaltaansa käyttäessään, että tätä menetelmää on edellisessä kohdassa esitetty päätelmä huomioon ottaen sovellettava.

349 Siten sakon perusmääräksi on katsottava 10 miljoonaa euroa lisättynä 10 prosentilla kultakin rikkomisvuodelta eli yhteensä 40 prosentilla, minkä seurauksena luvuksi saadaan 14 miljoonaa euroa. Tätä määrää vähennetään sitten 10 prosentilla lieventävien asianhaarojen vuoksi riidanalaisen päätöksen 168 ja 169 perustelukappaleen mukaisesti ja tämän jälkeen 20 prosenttia yhteistyön vuoksi, jolloin lopulliseksi määräksi tulee 10 800 000 euron sijasta 10 080 000 euroa.

Oikeudenkäyntikulut

350 Jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi työjärjestyksensä 87 artiklan 3 kohdan mukaan määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Koska esillä olevassa asiassa osa vaatimuksista on ratkaistu toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, on määrättävä, että kantaja ja komissio vastaavat kumpikin omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan soveltamisesta (asia IV/E-1/35.860-B — saumattomat teräsputket) 8 päivänä joulukuuta 1999 tehdyn komission päätöksen 2003/382/EY 1 artiklan 2 kohta kumotaan siltä osin kuin siinä on katsottu kantajan syyllistyneen kyseisessä kohdassa tarkoitettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen 1.1.1991 edeltäneen ajan osalta.**

2) **Päätöksen 2003/382/EY 4 artiklassa kantajalle määrätyn sakon määräksi muutetaan 10 080 000 euroa.**

3) **Muilta osin kanne hylätään.**

4) **Kantaja ja komissio vastaavat kumpikin omista oikeudenkäyntikuluistaan.**

Forwood Pirrung Meij

Julistettiin Luxemburgissa 8 päivänä heinäkuuta 2004.

H. Jung

kirjaaja

J. Pirrung

toisen jaoston puheenjohtaja

Sisällys

Tosiseikat ja oikeudenkäynti ..... II - 2406

Asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa ..... II - 2407

Asianosaisten vaatimukset ..... II - 2407

Riidanalaisen päätöksen kumoamisvaatimus ..... II - 2408

1. Kanneperusteet, joiden mukaan hallinnollisen menettelyn aikana ei ole noudatettu olennaisia menettelysääntöjä ..... II - 2408

Komission tutkintamenettelyssä esittämien kysymysten laillisuus ..... II - 2408

Asianosaisten lausumat ..... II - 2408

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2410

Väitetiedoksiannon ja riidanalaisen päätöksen välinen yhtäläisyys esitetyn näytön osalta ..... II - 2412

Asianosaisten lausumat ..... II - 2412

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2414

Eräiden todisteiden hyväksyttävyys ..... II - 2415

Jakoperusteita koskeva asiakirja ..... II - 2416

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2416

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2417

Dalminen aiempien johtajien kuulustelupöytäkirjat ..... II - 2418

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2418

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2420

Komission 25.11.1994 tekemän tutkintapäätöksen laillisuus ..... II - 2422

Asianosaisten lausumat ..... II - 2422

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2424

Asiakirjoihin tutustuminen ..... II - 2427

Asianosaisten lausumat ..... II - 2427

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2428

2. Aineellisoikeudelliset kanneperusteet ..... II - 2432

Riidanalaisen päätöksen ylimääräiset perustelut ..... II - 2432

Asianosaisten lausumat ..... II - 2432

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2434

Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettu rikkominen (Eurooppa–Japani-klubi) ..... II - 2434

Perusteet, jotka liittyvät arviointiin, joka koskee relevantteja markkinoita ja riidanalaisen päätöksen adressaattien menettelyä ..... II - 2434

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2434

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2437

Dalminen osallistuminen rikkomiseen ..... II - 2441

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2441

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2441

Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitettu rikkominen ..... II - 2442

Corusin ja Dalminen välisen toimitussopimuksen lausekkeet ..... II - 2442

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2442

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2446

Kanneperusteet, jotka koskevat kartellia ja Dalminen osallistumista siihen. II - 2450

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2450

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2455

Kanneperusteet, jotka koskevat relevantteja markkinoita ja yhteyttä riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa tarkoitettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen ..... II - 2461

— Asianosaisten lausumat ..... II - 2461

— Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2462

Vaatimus sakon kumoamisesta tai alentamisesta ..... II - 2466

1. Rikkomisen vakavuus ..... II - 2467

Relevanttien markkinoiden määrittäminen ja kilpailusääntöjen rikkomisen vaikutukset ..... II - 2467

Asianosaisten lausumat ..... II - 2467

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2469

Yritysten yksilöllisen menettelyn arvioiminen ja se, ettei yrityksiä eroteltu niiden koon perusteella ..... II - 2474

Asianosaisten lausumat ..... II - 2474

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2476

2. Kilpailusääntöjen rikkomisen kesto ..... II - 2482

Asianosaisten lausumat ..... II - 2482

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2483

3. Eräiden lieventävien asianhaarojen huomioon ottamatta jättäminen ..... II - 2487

Asianosaisten lausumat ..... II - 2487

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2489

4. Dalminen yhteistyö hallinnollisessa menettelyssä ..... II - 2492

Asianosaisten lausumat ..... II - 2492

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 2494

Sakon suuruuden määrittäminen ..... II - 2496

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 2496